ÑAPA

Weekendbijlage
van dagblad Amigoe

zaterdag 16 februari 2013

SOCIAAL
Welzijnswerk moet op de schop 3

CULTUUR
Nieuw leven voor bronsgieterij 5

REPORTAGE
Natuur Bonaire op waarde geschiet 13

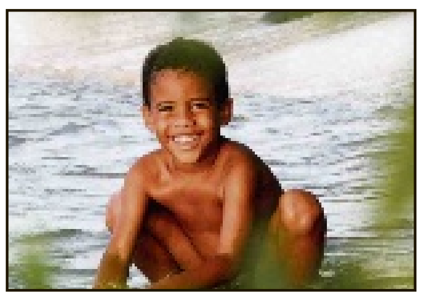

Reis door een wondere wereld

Bloemhof ademt magie en bezieling’

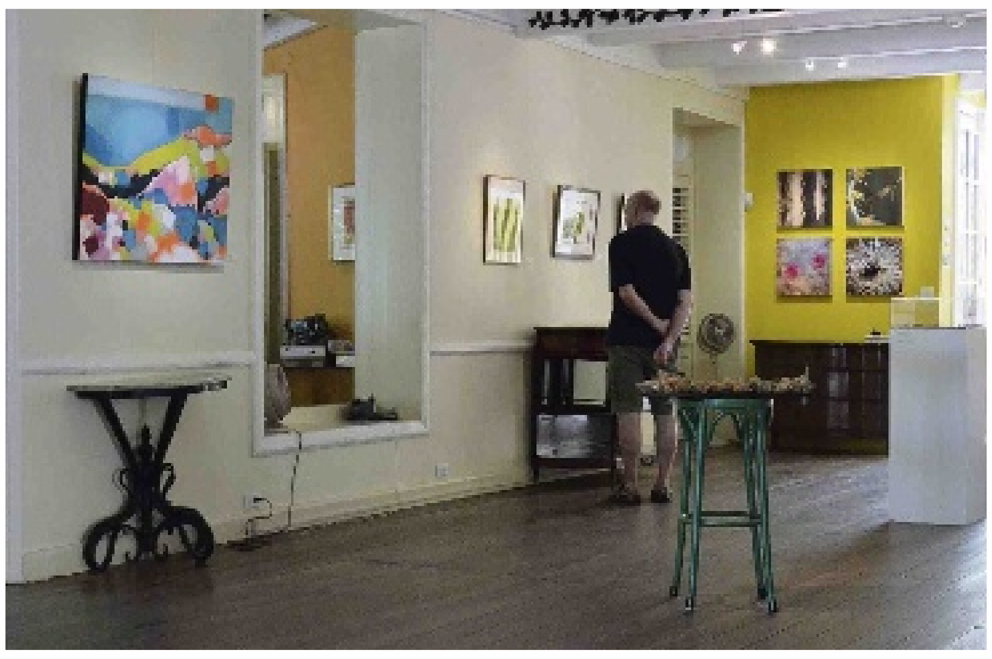

Tekst Marja Berk Foto’s: Ken Wong

Op een bijna onzichtbare plaats, aan het begin van de Santa Rosaweg, staat een landhuis met een bijzondere geschiedenis. Het is een van de kleinere plantagehuizen, maar de plantage zelf beslaat maar liefst zeven hectare. Landhuis Bloemhof, een verborgen parel. De exacte bouwdatum is niet bekend, maar vermoed wordt dat het landhuis rond 1735 werd gebouwd. De laatste bewoonster, May Henriquez, was een getalenteerd schilderes, beeldhouwster en schrijfster en verbond haar kunstziel voor altijd aan deze magische plek.

Diverse theaterstukken werden door haar vertaald in het Papiaments en op haar initiatief ontpopte het sfeervolle landhuis zich in de loop der jaren als ontmoetingsplaats voor kunstliefhebbers op elk gebied. Het was haar droom de cultuur en kunst levend te houden. In haar voormalige studio heerst nog steeds een bijzondere sfeer. Alles is gelaten zoals het was. Er staan beelden, er hangen schilderijen aan de wanden. May Henriquez is bijna tastbaar aanwezig.

Na haar overlijden werd Landhuis Bloemhof een hommage aan deze kunstenares en zelfs haar boekencollectie werd ondergebracht in de bibliotheek. Er wordt met zorg over gewaakt en de diversiteit van de collectie vertaalt zich in de aanwezigheid van boeken met Joodse sprookjes en de sprookjes van Grimm, tot de aanwezigheid van Jip & Janneke.

Haar dochters en kleindochter zorgden ervoor dat de droom van May Henriquez werd gecontinueerd, hetgeen vorig jaar resulteerde in de viering van het tienjarig bestaan van de galerie. Bij een wandeling over het terrein blijkt kunst geïntegreerd te zijn in de cultuur en natuur van het landhuis. Het gaat uitstekend samen.

Een gesprek met manager Duncan Campbell levert uiteraard nog meer informatie op. Geboren en getogen op Curaçao gaf hij zijn bankiersbestaan op om te doen wat hij het leukste vond: zich bezighouden met kunst. Hij voelt zich op zijn plek en loopt enthousiast door het landhuis. Ongeduldig bijna. Er is ook zoveel te zien en te vertellen. Behalve de vele andere exposities die er worden gehouden, begint elk nieuw jaar met een openingsexpositie, waarbij leerlingen van de kunstdocenten hun werk tentoonstellen. Dit keer zijn de cursisten van Ria Houwen aan de beurt om te laten zien wat zij hen heeft bijgebracht. “Deze expositie gaat over de verschillende technieken die zij hebben geleerd van Houwen. Kijk maar, je ziet veel mixed media”, zegt Campbell. Ria Houwen is één van de kunstenaars die verbonden zijn aan Landhuis Bloemhof, waar vele kunstworkshops worden georganiseerd. Rainy Prins-Marchena is verantwoordelijk voor de coördinatie van deze workshops en doet er alles aan om de planning zo goed mogelijk te laten verlopen.

Welke workshops worden er in het landhuis gegeven? “Wel”, zegt Campbell, “dat zijn er vele, maar we wisselen per jaar en per seizoen de onderwerpen.” Voor dit jaar staat onder meer ‘Olieverf voor beginners’ op het programma. Deze cursus wordt gedoceerd door Carlos Blaaker. Blaakers schilderijen vormen een ode aan de schoonheid van het leven van alledag die op een bijzondere eigen wijze aan het doek wordt toevertrouwd.

‘We verwelkomen niet alleen beginners, maar ook voor gevorderden zijn er veel mogelijkheden’

Het moet gezegd: het zijn niet de minsten die in het landhuis ‘voor de klas’ staan. Campbell: “Zo geven Hanneke Floor, Marcel van Duijneveldt en Serena Israël hier ook les, om er maar eens een paar te noemen. Van Duijneveldt is een surrealistisch schilder en laat zich inspireren door wolken, lucht en eindeloze ruimte. Dat is het eerste dat je raakt als je kijkt naar zijn schilderijen. Hij vertaalt zijn omgeving naar een surrealistische wereld. De hemel en haar wolken, de aarde en haar wortels, de schilder en zijn kwast. Hij speelt met perspectief in een eindeloze ruimte. Serena Israël, bekend van haar prachtige chichi’s, leert hoe te aquareleren en is - hoe kan het anders - gespecialiseerd in ‘plaster sculptures’. Dit jaar geeft zij de cursus Action Painting, het schilderen van de mens in beweging. En dan hebben we natuurlijk nog Maria Muller. Zij was bijzonder ambtenaar van de burgerlijke stand en sloot vele huwelijken. Door haar betrokkenheid bij de cultuur van het eiland, kan zij prachtig vertellen over achterliggende normen en waarden.” Milushka Birge, eveneens verbonden aan Bloemhof, is een theater- en filmdier dat zich enorm inzet om jongeren hun talenten te laten ontdekken. Onder haar leiding staat dit jaar de workshop Theater Schrijven op de planning. Babette de Waele onderscheidt zich weer door Painting by Observation. “Dan gaat het er niet om wat je ziet, maar wat je voelt bij wat je ziet”, licht Campbell toe. Het is weer een andere benadering.

Het zijn stuk voor stuk bijzondere mensen met passie voor hun specialiteit. Margo Nelissen maakt sieraden van ‘silver clay’ en brengt deze techniek graag over op haar pupillen, terwijl Hanneke Floor les geeft in ‘Outdoor Watercolor’. Er is genoeg te doen en te beleven. Er staat zelfs een workshop Kunstgeschiedenis op het programma. Er is voor elk wat wils dus, maar ook met de al dan niet aanwezige ervaring wordt rekening gehouden. “We verwelkomen niet alleen beginners, maar ook voor gevorderden zijn er veel mogelijkheden de kunde nog verder uit te breiden. “De serene rust die Landhuis Bloemhof in eerste instantie uitstraalt blijkt, door de vele activiteiten die er plaatsvinden, slechts schijn. Het gaat niet alleen om boetseren, het maken van sieraden en het beheersen van de schilderskwast. Ook het opspannen van een doek schijnt een kunst te zijn, die op deze plek kan worden geleerd. “Dat doet Dominique Ebbeng. Zij leert ook groot te schilderen. Bij Ebbeng geen gepriegel maar ruimtelijk werken”, verduidelijkt Campbell. De workshops duren vier tot zes weken en starten in verschillende perioden. “We beginnen na de feestdagen altijd met een openingsexpositie. Daarna worden de workshops in diverse maanden gestart en in de zomervakantie staan we natuurlijk stil.”

Veel cursisten keren jaarlijks terug. Zelf kreeg Campbell les van Ria Houwen. “Je kunt hier op een rustige manier creatief bezig zijn. Thuis ging dat niet goed. Hier heb je een permanent inspirerende plek. Thuis moet je telkens alles opzetten, dat ging wel eens ten koste van mijn creatieve oprisping.”

Campbell merkt op dat hij altijd op zoek is naar nieuwe modellen. “Dat kan voor portretschilderen zijn, maar ook voor een naakt dat geschilderd wordt. We zoeken ook vaak naar lichaamsdelen. Wel graag vast aan een lichaam”, lacht hij. De plek waar de workshops worden gegeven, bestaat uit één ruimte, maar door de zorgvuldige coördinatie van Rayni Prins-Marchena loopt niets elkaar in de weg. En dat mag, gezien de vele activiteiten, een wonder heten.

Alhoewel de nadruk op de workshops wordt gelegd, biedt de plantage nog veel andere mogelijkheden. Er worden concerten gehouden en er is zelfs een leuk park met gratis Wifi waar de jeugd het nuttige met het aangename kan verenigen. Iets verderop staat tussen de bomen een oude, kleurig beschilderde Volkswagenbus. “Die is niet aangekocht hoor, hij werd bijna weggegooid. De bus staat hier op een mooi plekje en het is een echte blikvanger. Afgezien van het bekijken van de kunst die wordt tentoongesteld, kan je heerlijk wandelen en picknicken. Onze mondi leent zich daar uitstekend voor. We hebben daar speciaal paden voor aangelegd en onderweg zijn mooie kunstwerken te bewonderen.” Een van de paden leidt naar een oorspronkelijke, tien meter diepe, waterput. De bron is verbonden met het kleine kunukuhuisje ernaast en in het huisje staan twee oude baden. Het water in de put weerkaatst de zon en de stilte is oorverdovend. Die plek, midden in het bos, veroorzaakt een mysterieuze sfeer. “Het kunukuhuisje was het badhuis van de oorspronkelijke bewoners. De baden werden gevuld met putwater door een verbinding en zijn nog in originele staat”, vertelt Campbell. Je waant je in lang vervlogen tijden.

Tijdens de wandeling wordt tussen de bomen een open werkplaats aangetroffen. Het is de werkplek van beeldhouwster Hortence Brouwn. Met een doek om haar hoofd zwoegt zij aan één van haar sculpturen. “Workshops geven doe ik niet meer, dat heb ik in het verleden wel gedaan. Nu werk ik hier aan mijn beelden”, vertelt ze. Ze wijst op haar nieuwste creatie. “Deze steen komt van de Tafelberg. Ik vind dit materiaal zo mooi. Het heeft veel kleuren en dus vele gezichten.” Maar marmer uit Italië ontkomt ook niet aan de scheppende handen van Brouwn. Beitels, slijpers, moker en diamantzaag: zij zorgen voor de voltooiing van haar prachtige werken.

‘Deze steen van de Tafelberg heeft veel kleuren en dus vele gezichten’

Alsof het nog niet genoeg is, wijst Duncan Campbell een plek in het bos aan waar de Cathedral of Thorns, een bijzonder project van beeldend kunstenaar Herman van Bergen, zal verrijzen.

“De Cathedral of Thorns is eigenlijk een doolhof”, verduidelijkt Campbell. De kathedraal van 20 bij 20 meter en vervaardigd van doornen van de wabi, wordt gebouwd in de vorm van het hoofd van een Indiaan, als verwijzing naar de geschiedenis van Curaçao. De schapen van de buurman van Van Bergen in Jan Doret dragen op een bijzondere wijze hun steentje bij. De blaadjes die aan de doorntakken groeien worden door hen opgegeten. De doornen laten zij netjes zitten. Die worden de volgende dag van de kale takken verwijderd en verzameld om tot bouwsteen voor de kathedraal te worden omgetoverd. Van Bergen werd bij het ontwerpen geïnspireerd door verschillende filosofische werken. Een bezoek aan Landhuis Bloemhof mag eigenlijk geen bezoek genoemd worden. Het is een bijzondere en leerzame reis door een wondere wereld, die bol staat van kunst en cultuur. Voor wie gewoon wil genieten van serene rust in een wonderlijke mondi of van kunst in zijn algemeenheid, is uiteraard bijzonder welkom. Voor wie geïnteresseerd is in het volgen van een workshop kan informatie vinden op de website van het landhuis: www.bloemhof.an.

Naar inspiratie hoef je niet te zoeken. Die is overal aanwezig bij het veelzijdige Bloemhof.

ÑAPA 2013
Nr. 5

INHOUD

'Bloemhof ademt magie en bezieling' 1

Volgend jaar weer 2

Welzijnswerk moet op de schop 3

Gezondheid 4

Nieuw leven voor bronsgieterij 5

Cultuur 6

Literatuur 7

Varia
Puzzels 8

Eten & drinken 9

Leren en honkballen bij Hato 10

Business
Rubrieken 11

Business
In bedrijf 12

Natuur Bonaire op waarde geschat 13

Business
Rubrieken 14

Colofon

BLADMANAGER
Linda van Eekeres

EINDREDACTEUR
Hans Vaders

ADVERTENTIES
Marloes Tak

VORMGEVING
Wendela Ataliede
Sarah Kuiper

Aan deze Ñapa werkten mee:

Oetie Basilio
Marja Berk
Monique Casimiri
Liesbeth Echteld
Verele Ghering
Erik van Kampen
Shakti-Aroena Lakhi
Judice Ledeboer
Eline Lotter Homan
Roxanne Martha
Wouter Mol
Peter Onvlee
Milangela Plate
Jan de Ruijter
Edsel Sambo
Victorine Stille
Willem Jan Stokhof
Marcel Truyens
May Voges
Mineke de Vries
Miriam de Windt
Ken Wong

Ñapa is een publicatie van:

Uitgeverij Amigoe NV
Scherpenheuvel z/n
Curaçao

Tips voor de redactie?
Bel 736-9050
Email napa@amigoe.com

Adverteren?
Bel Marloes Tak
736-9050 / 516-7377
advertentienapa@amigoe.com

Uitgelicht

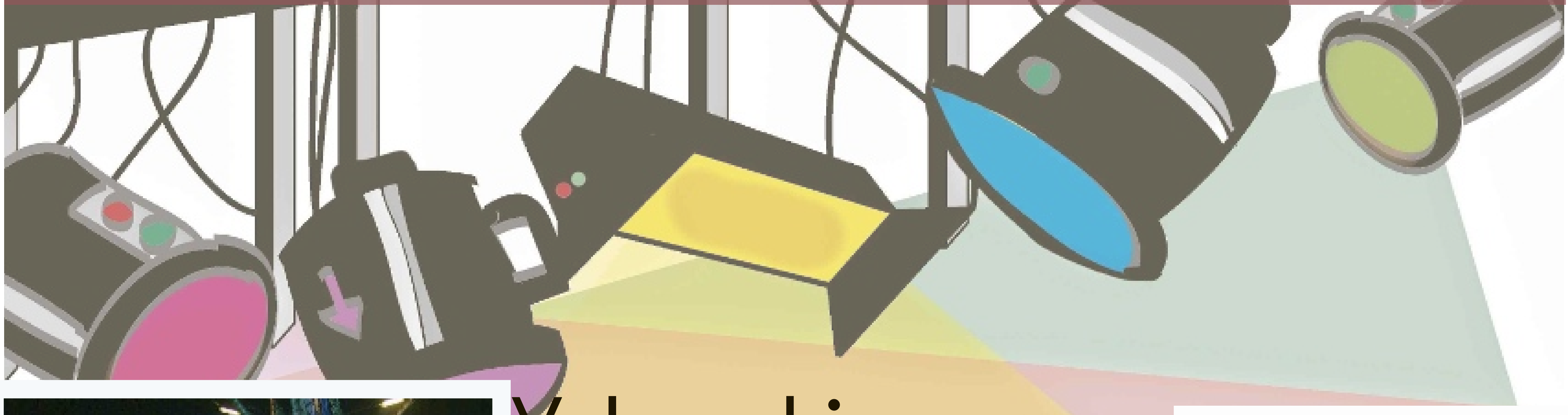

Volgend jaar weer

De kinderen namen maandag afscheid van het carnaval, de volwassenen dinsdag. Nu is het tijd voor bezinning. Voor de katholieken is op woensdag, Aswoensdag, de vastenperiode begonnen. De periode duurt in totaal 46 dagen; op 40 dagen wordt gevast, op de zondagen niet. De periode eindigt met Pasen.

Foto van de week

Een prachtige kayena di mondi gekiekt in Malpais door Glenda Ottenheim-Vinck.

Heeft u een mooie foto? Stuur hem naar napa@amigoe.com

Thuis

'Zumba'

Monique Casimiri

Ik draai naar links, mijn voet naar rechts, kijk in de spiegel en zie dat het goed gaat. En nog een keer. Meerdere malen herhaal ik deze passen, waarna we met de heup wiegend een paar passen naar rechts maken.

Zumba-lessen zijn een groot feest voor mij. Ik ken de pasjes, ik ken de muziek, ik ken het ritme. De mevrouwen naast mij hebben er duidelijk meer moeite mee. Ga ik zwierend naar links, staan zij nog worstelend, met hun rechterbeen tegen hun linkerkuit aan, te bedenken of rechtsom ook echt rechts is, of door de spiegel bekeken misschien links. Ondertussen ben ik drie maten verder als ik mijn buurvrouw in een te snel tempo op mij af zie komen.

Nee buurvrouw, denk ik met een verschrikt gezicht, naar links, naar links, maar niks links. De enige die nog een botsing kan voorkomen ben ikzelf en heupwiegend doe ik een aantal passen naar voren. Dit brengt mijn buurvrouw dusdanig van haar stuk dat ze abrupt stil staat en de spiegel inkijkt naar de leraar. Nog even en ze steekt haar vinger op om te verklappen dat ik het niet goed deed.

Goh, zou je denken, met al die spiegels, het was duidelijk zichtbaar. Ze zwiept haar haren naar achteren. Het zweet spat uiteen bij deze onverwachte beweging en om aan dit zweetbad te ontkomen doe ik weer een paar passen in de andere richting. Beter blijf ik een beetje uit haar buurt.

Ik was begonnen met Zumba voor het sporten. Gezond, gezellig en volgens intimi niet moeilijk. Inderdaad. Het is niet moeilijk, danspasjes op merengue's, salsa's en bachata's. Hoe moeilijk kan het zijn... voor een Antilliaan. Ik hoor de muziek en beweeg al. Uitslover, vermoed ik sommigen denken, maar ik kan er niets aan doen. Als ik de muziek hoor dan ga ik bewegen. Ik moet gewoon, ik kan het niet stoppen. Dit in tegenstelling tot mijn buurvrouw in de zaal. Die begint te zuchten als de muziek begint. Daar gaan we weer, denkt ze. En dan is het nog vrijwillig ook.

Na een uur springen, dansen, draaien en heupwiegen zie ik om mij heen allemaal kletsnatte vrouwenlijven. Hoewel de reclames doen vermoeden dat er net zoveel mannen als vrouwen aan Zumba doen, heeft de Brabantse man zich nog niet laten zien. Althans niet bij ons in de sportschool. Zumba wordt bij ons in de sportschool gegeven. Het wordt ook verkocht als workout, maar wat het voor mij niet is, is een sportuitdaging. Na dat uur heb ik nog geen natte draad aan mijn lijf hangen. Ik ben hooguit licht buiten adem, maar dan houdt het ook op. Ik snap het wel. Het komt bij mij van nature, ik beweeg en hoef niet na te denken, dit in tegenstelling tot mijn buurvrouw. Die moet bij elke pas nadenken wat haar volgende pas moet zijn. En omdat ze nadenkt loopt ze steeds uit de maat, wat ze weer wil corrigeren, wat dan niet lukt, en zo houdt ze de vicieuze cirkel zelf in stand. De enige spieren die bij mij een soort van workout krijgen, zijn mijn lachspieren, maar wel stiekem. Ik wil de buurvrouw niet boos maken. Kijk uit, daar komt ze aan en snel verander ik van richting. Ik buk om de zweetdouche te ontwijken en bied haar mijn haarelastiek aan.

‘Nu rommelen we maar wat aan’

Welzijnswerk moet op de schop

Monica Smith

Tekst: Judice Ledeboer foto’s: Ken Wong

Maatschappelijke verandering zoals de economische recessie, een staatshervorming en politieke crises op lokaal en internationaal gebied brengt onzekerheid en dat veroorzaakt allerlei problemen in de samenleving, vooral in de microwereld van het gezin en de buurten waar men leeft en woont.

Hulp aan mensen met problemen werd vroeger dikwijls vanuit de kerk en particuliere verenigingen geboden, maar door de complexiteit van de samenleving en de daarmee gepaarde problemen zag de overheid op dat gebied een verantwoordelijkheid van en voor de gehele bevolking en is het welzijnswerk ontstaan zoals dat thans bekend is. Deze vorm van hulpverlening is meestal eerstelijnshulpverlening en is gericht op de gehele bevolking, op de jeugd, de ouderen of gehandicaptenzorg en de hulp richt zich nu ook op specifieke risicogroepen zoals bestaansonzekeren, kinderen en jongeren in probleemsituaties, gevangenen, thuislozen en slachtoffers van misdrijven. Welzijnswerk is dus zeer divers.

Het welzijnswerk op Curaçao is vooral georganiseerd vanuit de overheid en valt voornamelijk onder het ministerie van SOAW, maar er wordt ook welzijnswerk aangeboden door individuen en organisaties die dat doen vanuit particulier initiatief en NGO’s. Denk aan psychologen, sociologen, pedagogen, kinderopvang en particuliere begeleiding. Er zijn echter ook mensen die zich welzijnswerker noemen en zich als zodanig presenteren, maar die helemaal geen welzijnswerker zijn. Zij doen dit puur uit winstoogmerk, om geld te verdienen aan de grote nood die er is op het gebied van de opvang van zwakkeren uit onze samenleving. Dit is een doorn in het oog van de opgeleide welzijnswerkers en zij vinden dat er een aantal zaken moet veranderen op het gebied van welzijnswerk. Niet alleen op het gebied van erkenning van het beroep door officiële registratie van welzijnswerkers, maar ook op het gebied van goede begeleiding en verdere ontwikkeling van de welzijnswerkers.

En nu komen we bij de kern: de welzijnswerkers willen dat het beroep naar een hoger niveau getild wordt en de welzijnswerkers bescherming krijgen binnen hun vakgebied. Het mes snijdt dan aan twee kanten. Het is goed voor de welzijnswerkers en goed voor de cliënten die hulpverlening krijgen aangeboden omdat ze met professionele welzijnswerkers te maken krijgen.

Een groep welzijnswerkers dat zich zorgen maakt over het beroep en de mensen die dit beroep uitoefenen heeft zich gebundeld en twee jaar geleden werd de Stichting NOW opgericht. NOW staat voor Nationale Organisatie Welzijnswerkers en NOW betekent in het Engels letterlijk: nú. Het is tijd om ‘nu’ in actie te komen.

Het doel van de stichting is om tot hooggekwalificeerde werkers te komen met een wettelijke erkening (zie kader). Het bestuur van de stichting bestaat uit Xiandra Rojer, voorzitter, Daisy Frans-Schoop, secretaris, Nathaly Bulo-Daal, penningmeester, Valeska Bergina, Sharinne Bouthisma, lid, Monica Smith en Gwendoline Leuteria. Smith en Leuteria zijn ook voorzitter en secretaris van de steungroep van de Stichting NOW. De steungroep is opgericht als vereniging om een bestand van (betaalde) leden te kunnen opbouwen zodat er een platform komt om het doel van de Stichting NOW te verwezenlijken (zie kader).

Xiandra Rojer

Vroeger werd de hulp van welzijnswerkers ingeroepen om ‘een steuntje in de rug’ te geven. Er werd hulp gegeven aan mensen die niet op eigen kracht verder konden omdat ze een probleem hadden, een gemis of een beperking, dat ze zich zorgen maakten of eenzaam voelden, maar de problemen zijn tegenwoordig van dien aard dat het steuntje in de rug niet meer genoeg is. De problemen die er thans zijn bij grote groepen van de bevolking zijn zo groot, dat men door de bomen het bos niet meer kan zien en niet weet waar men moet beginnen. Het gevolg is dat er geen adequate hulp gegeven kan worden en de situatie bij veel mensen verslechtert. Denk aan financiële problemen waardoor mensen uiteindelijk in pure armoede komen te leven, geen eten hebben voor hun kinderen, niet eens kunnen koken omdat de elektriciteit is afgesloten of er zijn sociale problemen zoals huiselijk geweld, incestueuze relaties, familieleden die in de gevangenis zitten en dropouts.

De initiatiefnemers van de Stichting NOW zien de stichting als het eerste overkoepelende orgaan van welzijnswerkers. Door bundeling van krachten kunnen kosten worden bespaard en wordt de effectiviteit van dat wat men op het gebied van professionele welzijnszorg wil verbeteren vergroot. Vrijwel alles op ‘sociaal’ gebied valt onder de verantwoordelijkheid van de overheid, maar de leden van het bestuur van NOW zijn sceptisch over dat wat er de afgelopen jaren is gebeurd en/of veranderd. Volgens hen is de situatie alleen maar erger geworden. Gelukkig heeft de nieuwe regering van premier Hodge al laten weten dat zij meer aandacht wil geven aan ‘sociale zaken’ op het eiland. “Het is belangrijk dat de mens centraal staat”, zegt Daisy Frans-Schoop die directeur is van de Stichting Famia Planea. Ze heeft vele jaren ervaring inzake welzijnswerk. Het ontbreekt volgens de bestuursleden dikwijls aan structuur binnen organisaties en er zijn ook onvoldoende verwijsmogelijkheden. “Op de werkvloer vinden we wel ‘gaten’ om cliënten door te verwijzen en soms graven we die ‘gaten’ zelf”, zegt voorzitter Rojer, die als adviseur/consulent bij de SOAW werkzaam is. Zij geeft onder meer als vrijwilliger trainingen in de gevangenis aan jonge gedetineerden. “Als sociaal werker moet je hier heel creatief zijn.” Gwendeline Leuteria, geboren en getogen op Curaçao, studeerde en werkte jarenlang in Nederland en is sinds een jaar terug op haar geboorte-eiland. Zij ervaart het werken soms als lastig, ondanks het feit dat ze de cultuur kent, omdat ze ermee is opgegroeid. “Na jaren in Nederland gewoond te hebben weten we niet hoe het is om hier weer te werken”, legt ze uit. “In Nederland zijn er zo veel organisaties waar je mensen naartoe kunt verwijzen en daar wordt ook anders gewerkt. Natuurlijk moet je, als je hier gaat werken, op een bepaalde manier ‘omschakelen’, maar dat betekent niet dat je je moet aanpassen hoe het hier gaat. Daarom vind ik het heel belangrijk dat de Stichting NOW actief aan het werk gaat om bij te dragen aan andere manieren van werken binnen de welzijnszorg. Dat is echt nodig.” Volgens Leuteria, die als maatschappelijk werker bij de Sociale Vormingsplicht werkt, moeten welzijnswerkers veel meer met elkaar praten, hulp bij elkaar zoeken en aan kennisontwikkeling doen om in deze tijd de problemen die er in de samenleving leven het hoofd te kunnen bieden. Collega en mede-bestuurslid Monica Smith: “Er is niet eens een beroepscode. Er moet een beroepscode komen die is aangepast aan de huidige situatie en de cultuur.”

Voorzitter Rojer studeerde en woonde tien jaar in Nederland en kwam in 1989 terug naar Curaçao. “Als ik hoor wat Leuteria zegt, denk ik dat er niets is gebeurd. Er is echter wel veel gebeurd. Hulpverlening is geen taboe meer, vooral op wijkgebied gebeurt er meer, voor ouderen zijn er meer faciliteiten ondanks dat het nog maar bar weinig is. Toch is de situatie nu schrijnend.” “We gaan twee stappen vooruit en drie stappen terug”, vult secretaris Frans-Schoop aan. “Mensen raken gefrustreerd. Er worden peperdure consultants geraadpleegd die rapporten schrijven, maar er wordt niets aan ons gevraagd en uiteindelijk wordt er ook niet veel met die rapporten gedaan. Er worden seminars geregeld die honderden guldens kosten als je wilt deelnemen. Dat kunnen wij niet betalen en wij werken in het veld. Die seminars zijn toch voor ons bestemd!”

Voorzitter Rojer: “Er zijn dingen in de maatschappij waar de overheid zich niet in hoeft te mengen. Het gehele sociale gebeuren is een pijnlijke zaak. Je werkt met mensen die problemen hebben. Wat de overheid wel moet doen is ervoor zorgen dat er beleid komt inzake welzijn voor iedereen. Nu wordt er alleen gekeken naar risicogroepen. Heel cru gezegd: nu rommelen we maar wat aan.”

De doelgroep die de Stichting NOW wil bereiken zijn de professionals die gestudeerd hebben. Het eerste dat ze willen is officiële erkenning krijgen door een registratie van welzijnswerkers, vergelijkbaar met het BIG-register dat in Nederland bestaat. Dat is een registratie die duidelijkheid geeft over de bevoegdheid van de welzijnswerker. Ook diploma’s worden erkend van welzijnswerkers met een buitenlands diploma. De bestuursleden zien wel in dat er nog een lange weg te bewandelen is voordat die erkenning gaat komen. “We moeten onszelf ook als professionals presenteren”, legt voorzitter Rojer uit. Leuteria: “De doelgroep moet ook erkennen dat we elkaar nodig hebben, dat we het samen moeten doen. Daarom onze oproep aan alle professionals en afgestudeerden: Kom bij de steungroep, wordt lid door je in te schrijven.” De leden krijgen kortingen op trainingen en workshops en coaching. Het bestuur wil ook werkgevers stimuleren om hun werknemers lid te laten worden van de steungroep en binnen de vereniging krijgen de leden ondersteuning voor het werk. “Wij hebben ook begeleiding nodig. Wij zijn ook mensen, wij hebben ook onze gevoelens”, zegt Rojer. “Je maakt van alles mee als welzijnswerker. Hoe ga je ermee om als je een kind hebt gezien, dat vastgebonden aan een tafel zat en dagen niet gegeten heeft? Of bij een oma komt die verkracht en mishandeld is? Dit soort dingen maak je mee. En we moeten altijd objectief en onpartijdig blijven. Daar hebben we zelf hulp voor nodig, om van ons af te praten. Als je als administratief medewerker een foutje maakt op papier, dan ‘gum’ je dat weg, maar een menselijke fout kan je niet weggummen.”

Problemen in de samenleving komen voor bij mensen van alle leeftijden. Er zijn grote zorgen over de jeugd, de toename van schooluitval bij jongeren, de stijging van crimineel gedrag en agressie bij jongeren, maar ook de ouderen zijn reden tot zorg. Wat zijn er voor faciliteiten voor ouderen? En de zorg aan ouderen die niet meer voor zichzelf kunnen zorgen? Dit zijn allemaal zaken die dagelijks de revue passeren. Het belangrijkste is dat alle welzijnswerkers professioneel moeten werken, waarbij de focus ligt op het stimuleren van de zelfredzaamheid van de hulpbehoevende. De tijdsdruk speelt echter ook een grote rol bij de hulpverlening. De welzijnswerkers moeten per week veel productiviteit leveren wat ten koste gaat van de kwaliteit van zorg en ondersteuning van de hulpbehoevenden. “Als change-agent van de maatschappij moeten wij onze professionaliteit duidelijker laten zien. De Stichting NOW heeft in ieder geval tot doel om een ‘beroepscode’ in te voeren. Werkgevers moeten zich bewust worden dat hun werknemers competent gedrag vertonen. Er moeten kwaliteitseisen en -normen komen en die moeten ook bewaakt worden, maar die kwaliteitsnormen zijn nog nooit beschreven”, aldus Rojer. De stichting wil ook een adviserende rol hebben (gevraagd of ongevraagd) op het gebied van wet- en regelgeving. Maar voordat het zo ver is zijn er leden nodig. “Samen staan we sterk”, zegt Rojer. “Kiezen voor je eigen beroep is kiezen voor jezelf.”

Daisy Frans-Schoop

Op 6 en 7 april staat de Stichting NOW op de Gezondheidsbeurs in het World Trade Centre. Voor meer informatie en/of inschrijving: Stichtingnow@gmail.com / tel.: 6655595/5151066.

Doel van de Stichting NOW

1. Het behartigen van de belangen van de leden van de verschillende beroepsverenigingen van maatschappelijk werk en al diegenen die beroepsmatig betrokken zijn bij de maatschappelijke zorg op Curaçao;
2. Het leveren van een bijdrage bij het reguleren en structureren van het beleid van de overheid met betrekking tot - en aan de opbouw van de welzijnssector;
3. Het bewaken van de kwaliteitszorg ten aanzien van de leden van de beroepsverenigingen van maatschappelijk werk alsmede het zorg dragen voor de mogelijkheid tot her- en bijscholing;
4. Het beschermen van de beroepsgroep van maatschappelijk werk.

Steungroep Stichting NOW

Doel van de steungroep:

1. Te fungeren als beroepsvereniging voor allen die als professioneel beroepsbeoefenaar werkzaam zijn in de sociaal-agogische en welzijnssector.
2. Het behartigen van de belangen van de leden van de beroepsvereniging.
3. Waarborgt de kwaliteit van het beroep door middel van kennisoverdracht, biedt individuele dienstverlening aan leden.

Kerntaken steungroep

1. Ontplooien van activiteiten ten behoeve van de beroepsontwikkeling.
2. Belangenbehartiging bij de overheid en werkgevers ter verbetering van de werkomstandigheden.
3. Ontplooien van activiteiten ten behoeve van de leden ter socialisatie (netwerken).

Medisch

Vragen over... gehoorschade

Het carnaval zit er weer op. En dit alles hopelijk zonder blijvende gehoorschade, want de vele decibellen sprongen er weer vanaf. Vandaar deze bijdrage over het gehoor. U kunt zelf uw conclusies trekken.

Tekst: Wouter Mol

Hoe werkt het gehoor?
Ons gehoororgaan bestaat uit drie delen: het binnenoor, het middenoor en het uitwendige oor.

Uitwendige oor
Daarvan zijn de gehoorschelpen (de 'oren') het meest opvallend. Ze functioneren als een soort trechters die geluid opvangen. De trillingen waaruit geluid bestaat worden vervolgens via de uitwendige gehoorgang geleid naar het trommelvlies, dat de scheiding vormt tussen het uitwendige oor en het middenoor.

Middenoor
Het middenoor bestaat uit de trommelholte en de oortrompet. In de trommelholte bevinden zich de drie gehoorbeentjes: het bekende trio hamer, aambeeld en stijgbeugel. Zij werken als een soort hefboom die de kleine trillingsbewegingen van het trommelvlies versterken. Deze trillingen worden overgebracht naar de hamer, die tegen het aambeeld slaat. Het aambeeld brengt op zijn beurt de beweging over op de stijgbeugel die vastzit op een membraan, waarna de beweging zich als een golf voortzet in de vloeistof van het binnenoor.

Binnenoor
Het binnenoor omvat het slakkenhuis, een labyrintische holle buis die met vloeistof is gevuld en waarin zich het orgaan van Corti bevindt. Dit orgaan is cruciaal voor ons gehoor: in elk slakkenhuis zitten zo'n 20.000 haarcellen, die ervoor zorgen dat de trillingen van de vloeistof worden omgezet in elektrische signaaltjes. Die haarcellen kunnen tot 20.000 (!) signalen per seconde doorgeven aan de zenuwen. Zij zorgen ook voor het onderscheid tussen toonhoogten: haarcellen vooraan in het slakkenhuis geven hoge tonen door aan de zenuwen, achteraan worden lage tonen doorgegeven. Via de gehoorzenuw belanden de elektrische signaaltjes in de hersenen, waar ze worden verwerkt en waardoor we ons bewust worden van het geluid.

Botgeleiding
Geluidsgolven bereiken het binnenoor ook direct via de schedel, vooral via het slaapbeen. Hierdoor kunnen we toch nog iets horen als het trommelvlies beschadigd raakt of als de gehoorgang verstopt is. Er is dan sprake van zogeheten botgeleiding.

Wat is gehoorschade?
Door regelmatige blootstelling aan schadelijke geluiden loopt u risico op verschillende vormen van gehoorschade. Soms gaat het om tijdelijke gehoorproblemen, vergelijkbaar met het verschijnsel dat optreedt na een avondje disco: u hebt last van 'suizende' of 'tuitende' oren, waardoor u een tijdje minder goed kunt horen.
Dit fenomeen is het eerste teken dat er haarcellen in het slakkenhuis kapot zijn gegaan. Net zoals graan kan knakken door te harde wind, zo kunnen haarcellen breken door te hard geluid. Wanneer dit gebeurt worden geluidstrillingen niet, of onvoldoende, omgezet in elektrische signalen voor de gehoorzenuw, waardoor het gehoor achteruit gaat. Als te hard lawaai schade aanricht in het oor, dan is dat meestal definitief. Eenmaal beschadigd kunnen de tere haarcellen in het binnenoor zich namelijk niet of nauwelijks herstellen. Reparatie van haarcellen via een chirurgische ingreep is eveneens onmogelijk, domweg omdat ze daar veel te minuscuul voor zijn.

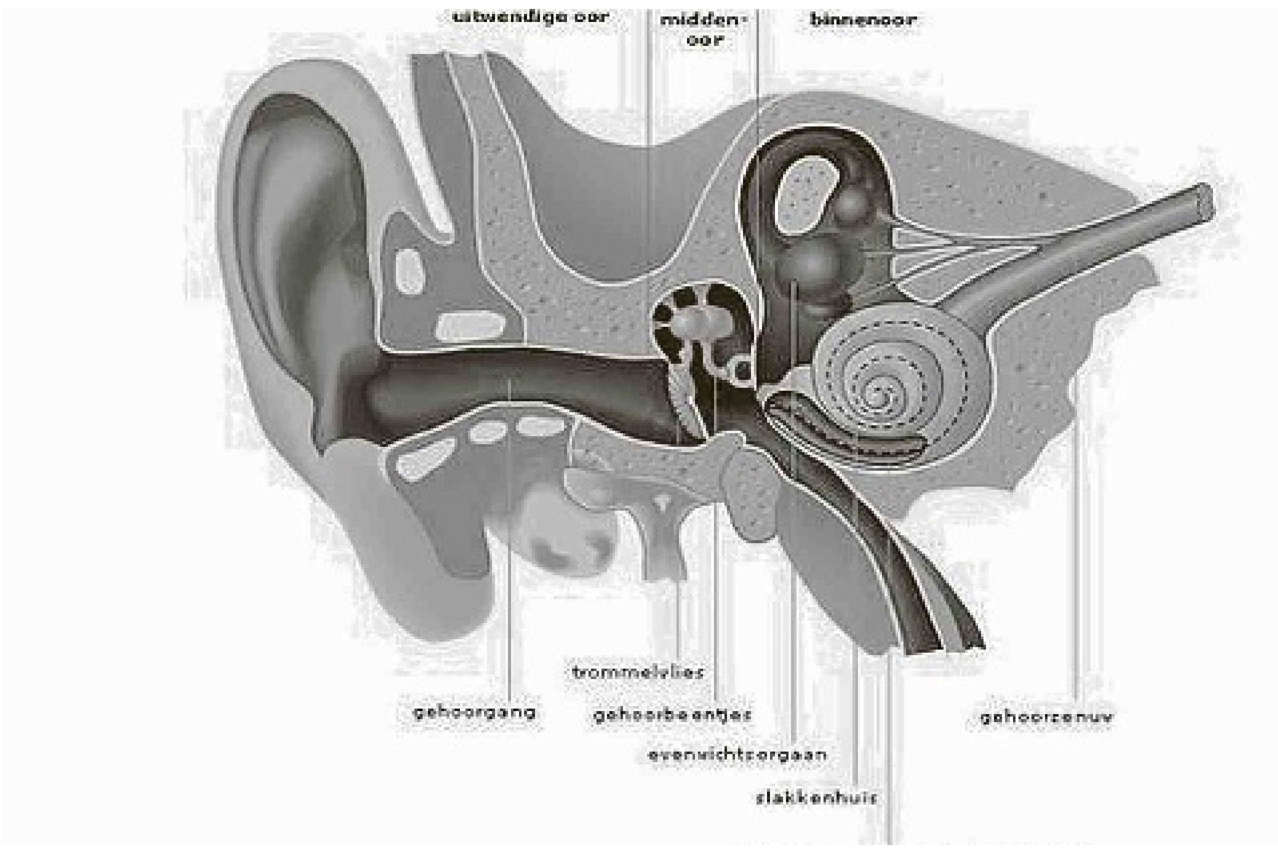

Dwarsdoorsnede oor

Welke vormen van gehoorschade zijn er?
Tinnitus ofwel oorsuizen, waarbij u geluid hoort (bijvoorbeeld gepiep, gefluit of gebrom) dat niet afkomstig is van de omgeving, maar dat in het oor zelf ontstaat. Het vervelendste van tinnitus is dat u dit geluid niet kunt 'uitzetten': in het ergste geval verdwijnt het nooit uit het oor, ook 's nachts niet. Dit kan soms gekmakend zijn.
Hyperacusis, een sterk verhoogde gevoeligheid van de oren voor (scherpe) geluiden, die hinderlijk hard klinken doordat de pijngrens voor hard geluid aanzienlijk lager ligt. In een gezond oor ligt die grens tussen de 130 en 140 decibel, maar bij mensen met hyperacusis kan dat teruglopen tot 80 à 90 decibel. Daardoor klinken geluiden die een gezond persoon 'normaal' vindt voor een hyperacusis-patiënt pijnlijk hard.
Diplacusis, waarbij u met het linkeroor toonhoogtes anders waarneemt dan met het rechteroor; u interpreteert die tonen 'verkeerd'. Bij langdurige blootstelling aan te hard geluid - en overigens ook naarmate u ouder wordt, verslechtert in eerste instantie de waarneming van hoge tonen. Dit komt omdat in het slakkenhuis de meeste energie (of beter: de sterkste geluidstrillingen) vooraan in dit labyrint binnenkomt; dat is precies de plek waar de haarcellen liggen die voor de verwerking van hoge tonen zorgen. De haarcellen die de lage tonen verwerken liggen dieper in het slakkenhuis en zijn daardoor beter beschermd tegen sterke trillingen. Voor de duidelijkheid: het is dus niet zo dat de toonhoogte van het geluid dat gehoorschade veroorzaakt overeenkomt met het slechter horen van diezelfde tonen.
Distortie, waarbij u tijdelijk of blijvend geluiden vervormd waarneemt. Cocktail party-effect, een sterk verschillende gevoeligheid tussen het linker- en rechteroor, waardoor u in ruimtes met achtergrondgeluid specifieke geluiden moeilijk kunt onderscheiden. In het normale sociale verkeer kan dit heel lastig zijn, omdat het een stuk lastiger wordt om een gesprek goed te volgen.

Hoe herken ik gehoorschade?
De eerste signalen van gehoorbeschadiging zijn:
- het niet meer horen van hoge tonen of zachte geluiden;
- steeds meer moeite hebben met telefoneren;
- lastig een gesprek kunnen voeren in een rumoerige omgeving;
- voortdurend fluit- of pieptonen in het oor horen.

Komt gehoorschade veel voor?
Oorspronkelijk kwam gehoorschade voornamelijk voor bij mensen die door hun beroep veel aan hoge geluidsniveaus blootstaan (bijvoorbeeld arbeiders). Tegenwoordig is het vooral het frequent beluisteren van heel luide muziek bijvoorbeeld in discotheken, op muziekfestivals, met carnaval of thuis met de MP3-spelers, waardoor mensen (vaak jongeren) schade oplopen. Inmiddels heeft ruim een half miljoen jongeren tussen de 16 en 30 jaar (15 procent van het totaal aantal jongeren in die leeftijd in Nederland) te kampen met blijvende gehoorschade. Per jaar komen daar zo'n 20.000 jongeren bij. Dit is een zeer verontrustend aantal. Op Curaçao zullen de percentages min of meer gelijk liggen.
Bij het ouder worden van deze jongeren zullen de beperkingen van deze gehoorschade steeds duidelijker worden.

Wat kunt u eraan doen?
Voorkomen is beter dan genezen. Dat gaat in dit geval helemaal op, omdat er (nog) geen genezing mogelijk is voor gehoorschade. Als u weet dat u blootgesteld gaat worden aan hard geluid, zoals bijvoorbeeld tijdens de Grand Marcha, kunt u universele oordopjes en otoplastiekjes met een speciaal muziekfilter aanschaffen; deze dopjes dempen wel het te harde geluid, maar tasten de muziekbeleving niet aan.
Als u geen oordopjes hebt, doet u er goed aan de totale tijd dat het oor aan te hard geluid blootgesteld is, zo kort mogelijk te houden. Dit kan door regelmatig oorpauzes te nemen (een poosje uit de ruimte met het te harde geluid gaan). Een andere maatregel is niet te dicht in de buurt te gaan staan van de lawaaibron (boxen of machines).

Wouter Mol is huisarts te Curaçao

Mens & Psyche

Alcohol: hersenen, psyche en gedrag

In sociale settings, in een restaurant, bij dansfeestjes, in een café, snèk(bar) of met maatjes onder de boom, drinken mensen veelal 'voor de gezelligheid'. Samen drinken brengt leven in de brouwerij. Het is dan ook 'ongezellig' om een drankje te weigeren of er met een bekertje fris bij te staan. En als u er toch één neemt, dan kan de tweede niet uitblijven. U kunt immers niet 'riba un pia' naar huis!

Tekst: Milangela Plate

Na de eerste paar drankjes zal men zich steeds meer ontspannen voelen, daarnaast vloeien ook vermoeidheid, kopzorgen en innerlijke onrust tijdelijk weg (verdoving). Naarmate de alcohol in het bloed wordt opgenomen, zullen mensen zich opgewekter en energieker gaan voelen en ervaren dat ze voor eventjes bevrijd zijn van hun (sociale) remmingen, waarop zij zich spontaan en outgoing gaan gedragen (ontremming).
Zodra men stopt met drinken en de hoeveelheid alcohol in het bloed weer langzaam afneemt, voelt men zich onder meer vermoeid en chagrijnig worden. Dit is althans de uitwerking die alcohol over het algemeen kan hebben op mensen die slechts zo nu en dan een gering aantal drankjes nuttigen. Uiteraard verschilt het effect dat alcohol op mensen heeft van persoon tot persoon, afhankelijk van hoeveel en hoe lang men al drinkt.

Alcohol en onze hersenen
Tijdens het nuttigen van alcohol wordt de werking van onze hersenen vertraagd; dit is waar te nemen als afgenomen activiteit in bepaalde hersengebieden. De gebieden die het meeste aan activiteit verliezen, door het nuttigen van alcohol, zijn de prefrontale cortex (voorste hersengedeelte) en de temporale cortex (zijgedeelten van de hersenen).

Prefrontale cortex
De prefrontale cortex is het gebied in de hersenen dat verantwoordelijk is voor de aansturing en correctie van ons eigen gedrag. Het herbergt onder meer ons besef van waarden en normen en ons vermogen om logisch te redeneren, risico's in te schatten, beslissingen te nemen en zorgt ervoor dat wij onszelf kunnen afremmen, om bijvoorbeeld agressief, ongepast of onverantwoord gedrag te voorkomen. Dit alles functioneert minder goed of trager, wanneer iemand onder invloed is van alcohol. Dit kan enigszins verklaren waarom mensen na te veel alcohol te hebben gedronken, soms impulsief en dus zonder nadenken handelen.
Bij veel conflicten die uitlopen op geweld, is er alcohol in het spel, zoals bij huiselijk geweld, ruzies in uitgaansgelegenheden, verkeersagressie en het zogenaamde 'zinloze geweld'. Omdat alcohol niet alleen verdovend, maar ook ontremmend werkt, worden gevoelens dikwijls sneller en heftiger geuit, wanneer men onder invloed van alcohol verkeert. Kleine irritaties kunnen zo al gauw uitmonden in agressieve uitbarstingen.
In andere gevallen gaan dronken hersenen op zoek naar plezier, zonder na te denken over de consequenties; niet voor niets ontstaan vele 'one night stands' na happy hours en feestjes. Ook flapt men er met een drankje op gemakkelijker dingen uit, die men normaal nooit zou zeggen. Of men doet dingen, waarvoor men zich later voor de kop slaat, als men zich dat überhaupt nog kan herinneren. Dat brengt ons tevens op het volgende punt.

Temporale cortex
De temporale cortex omvat de hippocampus, een gedeelte van de hersenen dat zorg draagt voor ons geheugen; het opslaan van nieuwe informatie en ervaringen. Verminderde activiteit in dit gebied als gevolg van alcohol zou dus wel eens kunnen verklaren waarom mensen na (extreem) veel te hebben gedronken soms een black out hebben.

Cerebellum
Verminderde hersenactiviteit tijdens het drinken van alcohol treft ook ons cerebellum, een deel dat onze motorische activiteit ofwel onze bewegingen coördineert. Wanneer ons cerebellum op halve kracht moet draaien door alcohol, dan wordt het uiteraard moeilijk voor ons lichaam om het voor elkaar te krijgen om op een rechte lijn te lopen, auto te rijden of zware apparatuur/machines te bedienen.

Alcohol en slaap
'Een borreltje of een glaasje wijn voor het slapen' wordt weleens voorgesteld als een goede oplossing bij inslaapproblemen. Echter, systematisch gebruik van alcohol als inslaapmiddel, heeft als nadeel dat u op den duur steeds meer nodig zal hebben om hetzelfde effect te bereiken. Veel drinken benadeelt vervolgens een gezonde slaap: men slaapt weliswaar gemakkelijker in, maar wordt enkele uren later weer wakker (meestal rond 3 of 4 uur 's nachts). Onvoldoende slaap heeft uiteraard weer zijn weerslag op uw fysieke en psychische toestand.

Alcohol en angst
Onze hersenen sturen ook onze emoties aan. Wordt de werking van onze hersenen vertraagd of verstoord door (langdurig en overmatig) alcoholgebruik dan kunnen onze emoties van slag raken, waarna we belanden in een wirwar van emoties strekkend van een algemeen gevoel van onvrede, onrust en allesoverheersende angst.

Alcohol en depressie
Soms drinken mensen om hun zorgen te vergeten of hun verdriet en pijn te verzachten. U kent vast en zeker het gezegde 'je verdriet verdrinken'. Alhoewel alcohol aanvankelijk een verdovend en ontremmend effect heeft, heeft langdurig gebruik van alcohol een averechts effect. Het werkt depressieve gevoelens in de hand en/of versterkt spanningen, nervositeit, irritaties en sombere gevoelens.
Alcoholisme kan uiteindelijk leiden tot dysthymie, een chronische stemmingsstoornis die minder zwaar is dan een depressie, maar die nagenoeg dezelfde symptomen tot gevolg heeft: vermoeidheid, laag zelfbeeld, concentratieproblemen, veranderingen in eet- en slaappatroon en aanhoudende somberheid.

Alcohol en psychose
Extreem alcoholgebruik en plotseling stoppen met overmatig drinken kunnen een 'alcoholpsychose' tot gevolg hebben. Hierbij raakt men volkomen verward en men kan waandenkbeelden krijgen; paranoïde gedachten (achterdocht) en soms ook hallucinaties, dat wil zeggen dat zij dingen horen, zien of voelen die er in werkelijkheid niet zijn. Medische hulp is in deze situatie een absolute noodzaak.
Wanneer u zich zorgen maakt over uw eigen drankgebruik of dat van uw naaste, dan is een gesprek met uw huisarts een eerste goede stap. Ook bij psychologen, psychiaters en instellingen voor verslavingen en/of psychische klachten kunt u goed terecht voor informatie en advies.

Milangela Plate is psycholoog/gerontoloog.
Email: milangela.plate@takecare.an

Langdurig gebruik van alcohol versterkt spanningen, nervositeit, irritaties en sombere gevoelens.

Smidse op Matheywerf

Nieuw leven voor bronsgieterij

De volgende dag slaan Carlos Blaaker en Truus Laan de gipsmodellen open.

De Curaçaosche Bronsgieterij is weer tot nieuw leven gewekt. De vroegere 'Stichting Bronsgieterij Nederlandse Antillen', die in de jaren negentig een initiatief was van beeldhouwster Hortence Brouwn, heet nu 'Stichting Bronsgieterij Curaçao'.

Tekst: Oetie Basilio Foto's: Truus Laan

De bronsgieterij bevindt zich al sinds het prille begin aan de Matheywerf, schuin onder de Julianabrug, maar is de afgelopen jaren niet meer actief geweest. De voorzitter van het huidige bestuur, Carlos Blaaker, is een man van actie. Hij wil resultaten zien en niet blijven hangen in het verleden, het verleden is achter de rug. Alhoewel het proces van vernieuwing niet echt over rozen is gegaan en Blaaker de nodige obstakels moest overwinnen, is het begin van de omwenteling al wel goed zichtbaar: het gebouw is frisjes wit geschilderd, de indeling voor een expositieruimte is gemaakt, er zijn kasten bijgebouwd, gereedschap is aangeschaft, al het aanwezige materiaal staat overzichtelijk opgesteld, en de belangrijkste laatste ontwikkeling: de stenen droogoven/uitstookoven van de gieterij is verbouwd en doet het weer.

Bij mijn eerste bezoek aan de gieterij gaat de oven net voor de eerste keer na jaren weer aan en genieten de vier aanwezige harde werkers van hun 'eerste probeersel'. Een dag of vier hebben ze hard doorgewerkt om de warmte-lekkende oven weer in goede staat te krijgen. Hiervoor moest de oven half afgebroken en weer opgebouwd worden. Sjouwwerk en metselwerk dus, maar ook zeer secuur werk waarbij met lichtjes nagegaan moest worden of alle kieren wel goed gedicht waren. Voor het dichten van de kieren en ook voor het goed afsluiten van de deur, wordt gebruik gemaakt van fragmenten van speciale vuurvaste dekens.

Blaaker en Stijlaart gieten de beeldjes.

Bronsgieter uit Nederland

Belangrijke sleutel bij al dit werk, is de slechts voor enkele dagen uit Nederland overgekomen bronsgieter Gerrit Stijlaart. Het is niet de eerste keer dat de bronsgieter naar Curaçao komt, maar wel de eerste keer dat hij de bronsgieterij open treft. Stijlaart heeft al sinds zijn jeugd ervaring met het bronsgieten. Al op jonge leeftijd ging hij werken in de bronsgieterij van zijn oom en deed daar bijna tien jaar lang de nodige ervaring op. Nadien besloot hij om voor zichzelf te beginnen en bouwde toentertijd ook helemaal zelf zijn eigen oven. Al met al zit hij nu 48 jaar in het vak en heeft al 38 jaar zijn eigen bedrijf, te weten 'Bronsgieterij Stijlaart B.V.' in Tiel. Met tien man in vaste dienst is het één van de grootste bronsgieterijen in Nederland en staat hij op de derde plaats tussen de meer dan tachtig bronsgieterijen in Nederland. De belangrijkste klant van Stijlaart is niemand minder dan Hare Majesteit de Koningin. Zo zijn bijvoorbeeld de Appeltjes van Oranje door zijn gieterij gegoten. Maar hij heeft behalve Nederlandse, ook internationale klanten.

"Als bronsgieter is het belangrijk om goede kunstenaars te krijgen die hard aan de weg timmeren om opdrachten binnen te halen. We gieten daarom ook voor Spaanse kunstenaars, Fransen, een paar Duitsers, Belgen, en binnenkort komen ze weer beelden brengen uit Zweden. Dus we zijn eigenlijk heel kleinschalig ook een beetje internationaal bezig."

Meer specifiek over wat hij hier is komen doen: "Ik vind dit eigenlijk heel leuk om te doen, omdat ik erover denk met de vut te gaan, en dan kan ik hier zo'n twee à drie keer per jaar nog een beetje helpen." Het werk in Bronsgieterij Stijlaart zal, wanneer het eenmaal zo ver is, door zijn kinderen worden voortgezet.

De zoektocht naar de nodige expertise voor de verbouwing van de oven vergde al enige tijd de nodige energie van Blaaker, maar met de bronsgieter uit Tiel kwam zowel het contact, het verzoek als de uitvoering, onverwacht, snel en spontaan tot stand. Een werkwijze die goed aansloot bij de hands-on-mentaliteit van Blaaker. Het team dat is overgekomen bestaat behalve uit de bronsgieter verder uit zijn vrouw Joyce Stijlaart, die ook vanaf het begin al werkzaam is in Bronsgieterij Stijlaart, en de ook op Curaçao bekende beeldend kunstenaar en schilderes Truus Laan.

Laan vertelt over het proces van de verbouwing. "Voor de mannen was het grote werk het metselwerk. De stenen zijn speciale stenen, die waren er, die hebben ze weer schoongemaakt en weer opnieuw gebruikt." Sommige benodigde spullen zijn wel uit Nederland overgebracht, zoals het speciale cement dat hittebestendig is, en dat gebruikt is om de stenen te hechten. "Dat hebben we van tevoren allemaal opgestuurd en ook het brons dat wij nu gebruiken en nog wat materialen die nodig zijn." Ze legt uit dat brons niet voorradig is op het eiland en dat er hier met messing gegoten wordt, wat een andere samenstelling heeft. Het is wel de bedoeling dat er in de toekomst weer met brons gegoten kan worden, maar dat zal dan dus opgestuurd moeten worden.

De oven is weer aan

En na al deze voorbereidingen en werkzaamheden, is het werk dus volbracht. De uitstookoven is weer aan. De grote oranje vlam die van de zijkant via een brander de oven inruist en het harde bijbehorende geluid hierbij, geven aan dat het werkelijkheid is (en warm). In de oven kan ik de eerste vuurvaste vormen zien staan. Hierin zitten de gietwasmodellen waar uiteindelijk het brons in gegoten moet gaan worden en die ook het nodige voorwerk hebben gekost. Na de nodige inspecties en ook het uitproberen van de deur, lijkt alles in orde en kan de deur van de oven dicht. Het is nu afwachten tot de volgende dag om te weten of het in een zeer korte tijdsperiode uitgevoerde werk, gelukt is. Bronsgieter Stijlaart legt uit dat het van groot belang is dat de warmte binnen blijft, want voor een goed resultaat moet de temperatuur constant blijven en mag deze ook niet te hoog en ook niet te laag zijn. We hebben het hier trouwens over een temperatuur van rond de 600 graden Celsius, dus geen oven om taartjes in te bakken. "Als de vormen niet goed uitgestookt zijn, dan kan je er ook geen brons in gieten." Hij legt de procedure wat verder uit. "In principe worden de vormen nu gedroogd en we hopen 600 graden te kunnen krijgen. De vormen zijn vuurvaste vormen waar het wasmodel inzit en nu is het de bedoeling om het wasmodel eruit te laten smelten, uit die vuurvaste massa, en om daar waar de was heeft gezeten, morgen het brons in te kunnen gieten. De moeilijkheid is alleen dat als de vormen niet goed leeggestookt zijn, er nog wasrestanten inzitten, je er dan wel brons in kan gieten, maar het er dan weer net zo hard uit zal springen."

1200 graden Celcius

Benieuwd naar het resultaat van het experiment ga ik de volgende dag terug. Er zijn in de tussentijd wat kleine kinderziektes verholpen, maar het is allemaal goed verlopen en ik kan het proces van het bronsgieten gaan meemaken. De gietwasmodellen zijn al uit de oven gehaald en het brons is al tot smelten gebracht. Dit gebeurt met behulp van een kroes, een vuurvaste vorm van gebakken klei, waar het brons ingedaan wordt. De gevulde kroes wordt dan in een gloeiendhete smeltoven geplaatst die met een deksel wordt afgesloten. Nu hebben we het over een temperatuur van zo'n 1200 graden Celsius. De deksel is ondertussen weer verwijderd en de kroes wordt getakeld uit de vulkanisch uitziende smeltoven.

Om allereerst de kleine gietmodellen te vullen wordt het brons met een opscheplepel met lange stengel uit de kroes geschept en in de vormen gegoten. Zo nu en dan is goed te zien dat het brons een groene kleur heeft. De gloeiendhete vloeistof die gegoten wordt heeft dan een bijna lichtgevende wit/groene kleur. Om de wat grotere vormen helemaal goed te kunnen vullen wordt vervolgens de kroes met de lummel opgepakt en kan er verder gegoten worden.

De lummel is een speciaal langwerpig werktuig waar de kroes in geklemd wordt en die door twee personen, elk aan een kant, gemanoeuvreerd moet worden. Het vergt precisie en voorzichtigheid. Het is indrukwekkend om te zien en het gegoten brons ziet eruit als stromende lava. Na het bronsgieten kunnen, na enkele uren afkoelen, de vuurvaste vormen opengeslagen worden en kunnen de ruwe bronzen beelden verder afgewerkt worden. Weer een heel proces op zich. Voor Truus Laan is dit na het boetseren het leukste onderdeel van haar werk.

Als leek laat ik Joyce Stijlaart me toch nog even het beginproces met de gietwasmodellen uitlegggen. "Als je het originele beeldje hebt en je hebt het in steen of in hout, dan moet je een siliconenmal maken om er ooit een wasmodel van te kunnen maken, want een wasmodel is het enige wat in de oven kan." Ze legt uit en laat zien dat eerst de siliconenpasta wordt aangebracht en dat daar omheen gips wordt gedaan als steunkap. Dit wordt in twee stukken gedaan, een voor- en achterkant zodat het er naderhand gemakkelijk afgehaald kan worden. "Wanneer het vervolgens droog is wordt het opengemaakt, wordt het originele object eruit gehaald en wordt er daarvoor in de plaats was ingegoten. Om het wasmodel heen wordt een vuurvaste massa gemaakt van gips en gravel. En dit gaat dan op z'n kop de droogoven in zodat de was eruit kan lopen. In de droge vorm wordt dan uiteindelijk het brons gegoten."

Dagprijs

En zo heeft Bronsgieterij Curaçao, met de inzet van Blaaker en de medewerking van bronsgieter Stijlaart en zijn team, weer een uitstookoven waarmee gewerkt kan worden. Blaaker heeft diverse plannen die hij wil verwezenlijken. De werkplaats in de gieterij is, tegen betaling van een dagprijs, toegankelijk voor eenieder die daar gebruik van wil maken, zowel kunstenaars als kunsthobbyisten. Momenteel kan dit in ieder geval al op de donderdag-, vrijdag- en zaterdagochtend. Ook het kopen van een strippenkaart is mogelijk. Hiermee kan dan tegen een voordeligere prijs meerdere malen gebruik worden gemaakt van de werkplaats (250 gulden voor 12 keer). Verder kan de expositieruimte die groot genoeg is voor het ophangen van grote doeken, gehuurd worden door iedereen die er gebruik van wil maken. En het is ook de bedoeling dat er cursussen en workshops gegeven gaan worden, zoals bijvoorbeeld een cursus boetseren of mallen maken.

Blaaker: "Als de oven goed werkt, dan kan je een cursus boetseren geven en daarna dingen in brons laten gieten... dat is het idee." Op de vraag wat voor financiële steun de bronsgieterij ontvangt voor het kunnen verwezenlijken van alle plannen, geeft hij aan: "We hebben van het Mondriaan Fonds en het Prins Bernhard Fonds enige ondersteuning gekregen en ook een toezegging van het Prins Bernhard Fonds om de voor de oven gebruikte materialen te vergoeden." Voor Blaaker is het belangrijk dat men zich realiseert dat het mogelijk is om zelfs in een klein land als Curaçao grote dingen te verwezenlijken, maar je moet het willen en erin geloven. "Het bronsgieten is een oude traditie die ook op een klein eiland kan bloeien." En daar gaat Blaaker voor.

De oven brandt weer voor het eerst en alle ingegipste vormen staan erin.

Het team van de bronsgieterij. Vlnr. John Sebastian (werknemer bij de gieterij), Joyce Stijlaart, Gerrit Stijlaart, Truus Laan en Carlos Blaaker.

Het eindresultaat.

Inspiratie

Komedie met diepere boodschap

Verscholen achter zonnebril en pet zit Edion 'Loloi' Booy op het bankje voor Teatro Luna Blou. 'Loloi' vanwege zijn rol in Loloi na Porta di snack. Het stuk waar hij waarschijnlijk wel de meeste bekendheid mee verwierf, maar lang niet zijn enige. Op zijn twintigste stond hij voor het eerst op de planken en nu, 23 jaar later, heeft hij vele toneelstukken en projecten op zijn naam staan.

Tekst: Victorine Stille

De rode draad in zijn acteerwerk is de komedie met een diepere boodschap. Hij wil dat zijn publiek een leuke avond heeft. Als het stuk de mensen ook nog tot denken aanzet, dan heeft Booy zijn doel bereikt.

Serieuze humor
In zijn natuurlijke habitat van Teatro Luna Blou steekt 'Loloi' enthousiast van wal. "Ik was negentien jaar toen ik op aanraden van een van mijn broers interesse kreeg voor een carrière als acteur. Via een advertentie kwam ik bij Eligio Melfor terecht. Die voorspelde mij dat ik met mijn talent en postuur nog weleens een grote zou kunnen worden in de theaterwereld."

Inmiddels, ruim twintig jaar verder, maakte Booy met heel wat rollen zijn naam en faam waar. Melfor is dan ook een van de mensen die hem tot op de dag van vandaag inspireert. Net als Melfor gaat Booy voor komedie met een diepere betekenis. Met veel humor serieuze boodschappen aansnijden. Wie Trouw en Liefde vorig jaar zag, heeft echter een heel andere kant van Booy leren kennen. In zijn rol als Robert neemt hij het publiek mee in zijn verdriet als intens gekwetste man die wordt bedrogen door zijn vrouw. Trouw en Liefde was voor Booy een echte uitdaging op het gebied van drama.

Zijn andere inspiratiebron is Pachi Damon. Booy zit al zestien jaar bij toneelgroep Grupo Pro Arte/Kano onder leiding van Damon. Ook Damon staat bekend om zijn humoristische toneelproducties met een serieuze ondertoon. Behalve dat Melfor en Damon zijn inspiratie zijn, zijn zij ook het grote voorbeeld voor Booy. "Hun manier van acteren en hun aparte en originele stukken spreken mij enorm aan."

Wie Booy niet kent van de planken, kent hem wellicht wel uit commercials of van het kookprogramma Désirée's Gourmet als TanKleta. Hij doet net zo graag werk voor de camera als op het podium. Iedere discipline brengt een eigen uitdaging met zich mee. Op het podium moet het in een keer goed gaan, voor de camera is expressie van je gezicht heel belangrijk.

Talent Daar waar Damon en Melfor als inspiratie gelden voor Booy, is Booy zelf inmiddels een inspiratiebron voor velen. Als dramadocent is Booy betrokken bij verschillende dramaprojecten. Een voorbeeld van zo'n project is 'Theater tot in je wijk' waarbij jongeren en volwassenen uit verschillende wijken cursussen op het gebied van podiumkunst kunnen volgen. Booy: "Er is ontzettend veel talent op het eiland." Als serieuze eigen boodschap wil hij het talent wel meegeven dat ze niet te licht over het beroep acteur moeten denken. "Als je iets wilt dan moet je ervoor gaan. Ik ben zelf ook niet in twee dagen populair geworden. Daar moet je hard voor werken en stap voor stap doorzetten. Kijk en luister goed naar de mensen die het goed doen, dan kom je er wel."

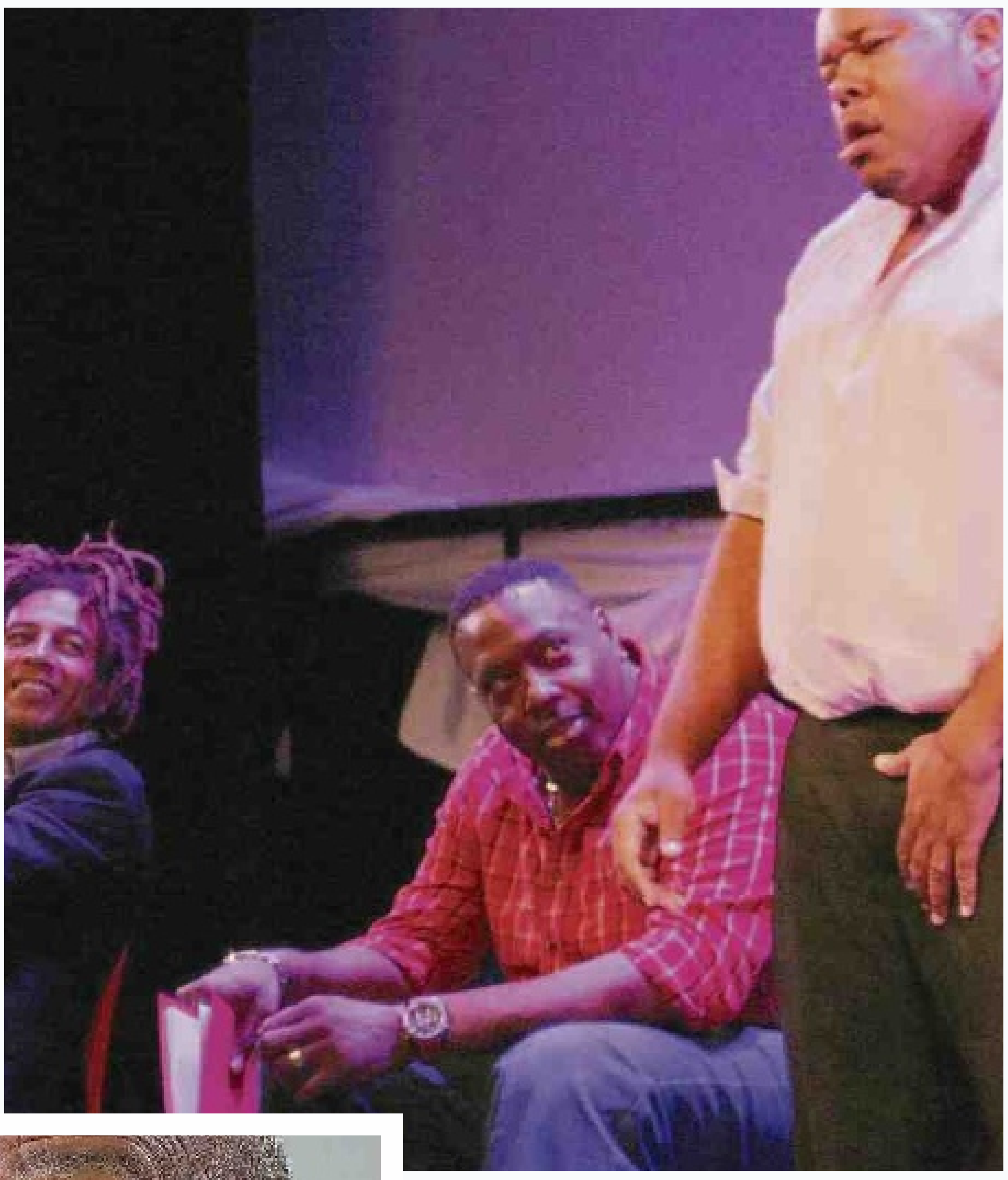

Trouw & Liefde was voor Edion Booy (tweede van links, zittend) een geslaagd uitstapje naar drama. Met veel humor, dat wel.

Edion 'Loloi' Booy

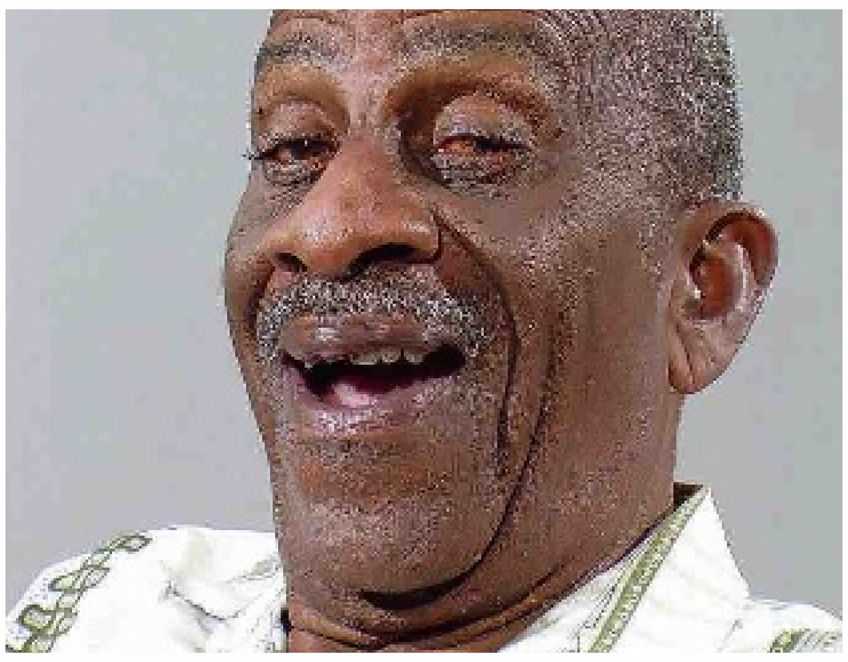

Dankzij Eligio Melfor ging Booy bij het toneel.

Pachi Damon, een van de voorbeelden van Booy.

Culturele Agenda

Plein Air Curaçao 2013

Tijdens Plein Air Curaçao 2013 strijken van 22 februari tot 2 maart lokale en internationale talentvolle schilders uit onder meer Zweden, Oekraine, Italië, Oostenrijk, de Verenigde Staten, Saba, Nederland en Duitsland neer op Curaçao. Plein Air heeft onder meer als doelstelling Curaçao op een prettige, kunstzinnige manier op de kaart te zetten.

De bedoeling is dat zij op verschillende lokaties hun impressies van Curaçao weergeven op het doek. Deze schilderingen zijn te koop, ofwel direct bij de artiest ofwel bij het - tijdelijk als kunstgallery ingerichte - Maritiem Museum. Ook bestaat de mogelijkheid tot het laten maken van portretschilderingen of een schildering van een gebouw naar keuze.

De artiesten geven ook workshops waaraan door iedereen, die daarin geïnteresseerd is, kan worden deelgenomen. Dan staat er voor duikers een wel zeer speciale attractie gepland, namelijk de mogelijkheid om de internationaal bekende onderwaterschilder Alexander Berlozor te zien schilderen. Ervan uitgaande dat jezelf je duikuitrusting meebrengt kost het bijwonen van deze unieke gebeurtenis 25 dollar.

Landhuis Bloemhof

In Landhuis Bloemhof is tot 27 februari de thema-expositie 'Back to Nature - a homage to the Mondi' te bezichtigen. Het idee voor deze expositie ontstond tijdens een wandeling in de achtertuin van het landhuis. Met medewerking van Stichting Speransa en Uniek Curaçao zijn de afgelopen maanden wandelpaden gecreëerd in de dichtbegroeide mondi aldaar. De weelderige natuur na regenval, maar ook de dorre takken tijdens de droge maanden, zijn alle inspiratiebronnen.

Er zijn 22 inzendingen, waaronder schilderijen in olie en acryl, maar ook mixed media werk, fotografie en sculpturen. Het is een groepsexpositie van lokale kunstenaars. Landhuis Bloemhof ligt aan de St. Rosaweg 6 en is open dinsdag t/m zaterdag van 09.00 tot 14,00 uur.

AtelierArt2gether

De maandelijkse workshop 'Maak kennis met een kunstenaar' wordt op zondag 17 februari van 09.30 tot 11.30 uur gegeven. Dit keer is het ontbijten met Toon Hermans. Een goede morgen zonder zorgen met het lezen van liedjes en teksten die worden verwerkt op grote vellen papier. Schrijven, tekenen met oliepastel en al schilderend hier een vrolijk geheel van maken. Inspirerend en ontspannend. Incl. materiaal, hapjes en drankjes in de sfeer van de kunstenaar 50 gulden. Deelnemers kunnen rekenen op een heerlijk ontbijt en de inmiddels beroemde Art2gether kruidenthee.

Astrid van Dorp geeft ook privéschilderles.
In twee uur tijd worden heel veel schilderweetjes en -technieken behandeld en op maat lesgegeven. Kan ook in de avonduren of weekenden. Atelier Art2gether is ook vrijblijvend te bezoeken en volgens afspraak. Er is een doorlopende expositie van eigen werk, kunstverkoop, schilderlessen en workshops, ook op locatie. Voor opgave of informatie: Kaya Ma Pieternella M12 (afslag St. Michiel) T. 5153141 of www.art2gether.com en www.facebook/AtelierArt2gether voor steeds het laatste nieuws.

Landhuis Ascension

Landhuis Ascension organiseert op de donderdagen 21 en 28 februari een rondleiding door het fraai gerestaureerde en gemeubileerde landhuis.
Vanaf 08.30 uur staat de koffie klaar. De beheerder brengt u op de hoogte van de bijzonderheden en wetenswaardigheden van het Landgoed Ascencion en de flora en fauna in het omliggende natuurgebied.

De rondleiding duurt ruim een uur. Deelname is 10 gulden per persoon en koffie, cake en limonade zijn bij aankomst inbegrepen. Deelname is uitsluitend mogelijk bij opgave tel: 864 1950 of 5187265 of per mail: info@landhuisascencion-curacao.com

Noteert u alvast

Mon Art Gallery

In de Mon Art Gallery in het Renaissance Rif Fort in Otrobanda is zondag 24 februari om 18.00 uur de opening van de tentoonstelling 'Het natuurlijke surrealisme' van Heleen Cornet - Elfin Forest, Saba.

"De natuur is altijd fascinerend, zeker als het de flora en fauna van Saba betreft. Het nevelwoud, Mount Scenery, zeedieren. Het beeld verandert voortdurend en is altijd verrassend. Die fascinatie voor de natuur wil ik graag delen", aldus Cornet.
De expositie toont enkele schilderijen van de Sabaanse architectuur en onderwaternatuur, maar met name van het Sabaanse Elfin Forest, een term die gebruikt wordt voor ecosystemen die vooral bestaan uit kleine planten, bomen en dieren.

Fortkerk

Cultureel Comité Fortkerk nodigt een ieder van harte uit om dinsdag 12 maart te komen genieten van een klassiek pianorecital gegeven door Harold Martina met werken van Beethoven, Mendelsohn, Gottschalk, Granados, L. Calvo, Debussy en Liszt.
Kaartjes à 50 gulden zijn verkrijgbaar bij Mensing's Caminada.

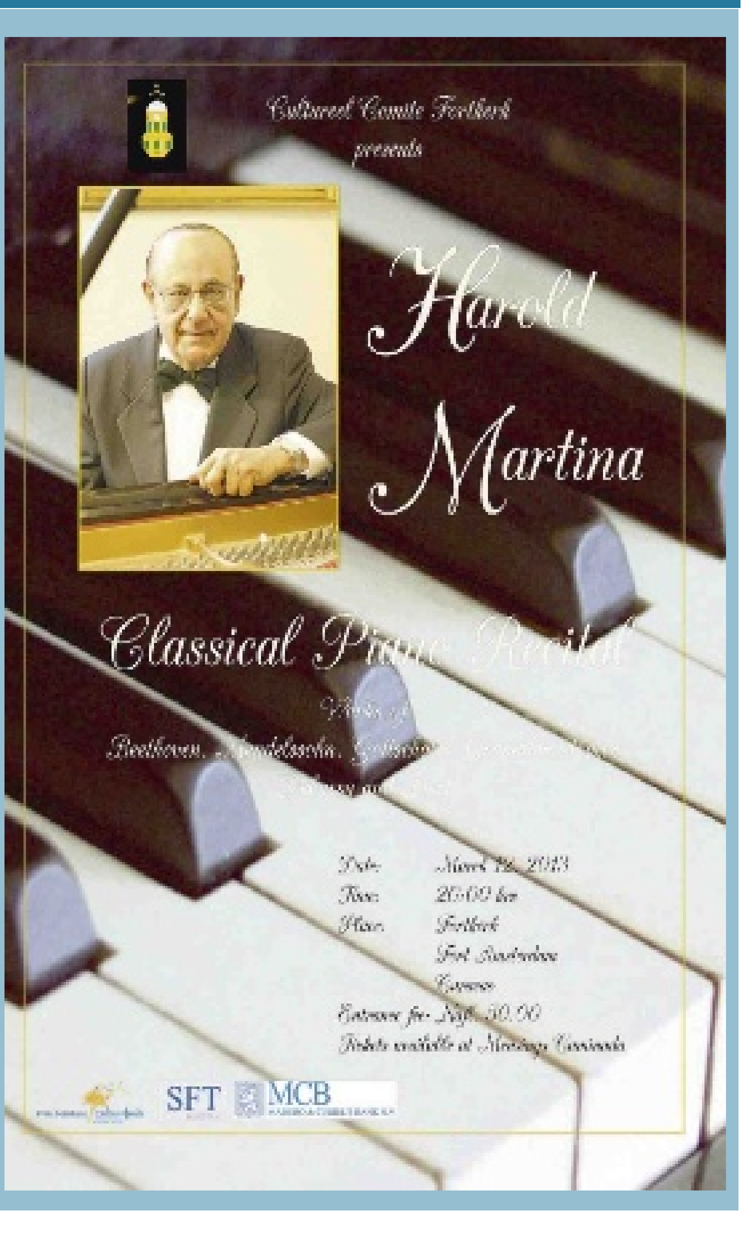

Nieuwe dichtbundel Rose Jobse-Jessurun

‘Gedichten zijn gedachten die ik deel’

Roselyn Jobse-Jessurun heeft haar vierde poëziebundel met de klinkende titel Rais Ankrá gepubliceerd. Deze poëziebundel verschilt door de luxe manier van uitgave van eerdere publicaties van de dichteres. Rais Ankrá wordt verluchtigd met prachtige en aansprekende, functionele illustraties door de lokale beeldend kunstenares Minerva Lauffer. Ook bevat de bundel tekeningen van de dochter van de dichteres, Elise, en van de dichteres zelf.

Tekst: Liesbeth Echteld Foto’s: Ken Wong

Op mijn vraag, hoe de dichteres op het idee kwam om Minerva Lauffer te benaderen voor de illustraties, steekt Jobse van wal. “Minerva Lauffer, die ik al jaren ken, is, net als ik, afkomstig uit een muzikaal gezin, en dat zorgde voor een band. Ik had altijd bewondering voor haar kunstwerken, die niet alleen op lokale exposities, maar ook op exposities in het buitenland ten toon zijn gesteld. Ik besloot om Minerva de nog niet geïllustreerde conceptbundel in te laten zien, waarna zij zich door de inspiratie die zij opdeed na het lezen van de gedichten, liet leiden. Het resultaat was ernaar. De tekeningen vormen een ware symbiose met mijn gedichten. Ik benaderde vervolgens Clarence Simon van Varia Marketing and Advertising, die voor mij het concept op een professionele manier drukklaar heeft gemaakt voor de lokale drukkerij De Curaçaosche Courant.”

Ik merk op dat Rais Ankrá, wat betreft het combineren van tekeningen met gedichten, niet op zichzelf staat in de recente lokale dichterstraditie. Zo gingen stemmige tekeningen van de beeldend kunstenaar Jose Maria Capricorne steeds vooraf aan de gedichten voor Violette, door José M. Eustatia, in Afscheidsgedichten voor Violette (2001), uitgegeven door de Stichting Libri Antilliani.

De bundel van Rose Jobse, verschijnt ruim twintig jaar na Mini Falchi III (1987). Laatstgenoemd werk maakt deel uit van de toentertijd in eigen beheer uitgegeven serie Mini Falchi. Later verschenen ook twee gedichten van de dichteres in het lokale, cultureel maatschappelijke multiculturele en meertalige tijdschrift Kristòf (jaargang XI, 3), ‘Treinbom’, en (jaargang XII-1), ‘Pordon’ en publiceerde zij, in 2011, twee gedichten ‘Mama’ en ‘Viktoria’ in de bundel Riba e trapi literario, uitgegeven door de Fundashon Artescrita, die als oogmerk het bevorderen van het Papiamentu heeft.

“Eerst was ik van plan om deze nieuwe bundel ook de titel Mini Falchi (een schat aan gedichten onder mijn rok) te geven. De bekende dichteres Lucille Berry-Haseth adviseerde mij echter om de nieuwe bundel een andere naam te geven. Zo is na kort en diep nadenken gekozen voor de titel Rais Ankrá, die krachtig en duidelijk de geest van deze tijd aangeeft, passend bij de ontwikkeling waarin de Curaçaoënaar zich thans bevindt. Ik beoog met het boek vooral ook de jeugd en jongvolwassenen te bereiken om ook zo bij te dragen in hun vorming.”

Alvorens ik inhoudelijk nader op de bundel van Jobse inga, voorziet zij mij van nog meer relevante achtergrondinformatie. Zo vervolgt zij: “Ik schreef in mijn vroege jeugd niet alleen gedichten, maar ik verzorgde samen met mijn broers en zussen en mijn moeder, Angela Jessurun-Simon, ook voordrachten en sketches op de radio en de televisie. Ook waren wij op het gebied van muziek actief. Een van deze muzikale activiteiten uit de jaren zeventig, die nu nog vers in het geheugen van menigeen gegrift staat, is ons ‘Do re mi’-optreden (uit de ‘The Sound of Music’) op Curaçao. Ons gezin bleek perfect geschikt voor het vertolken van de rollen van de zeven kinderen Von Trapp uit deze wereldbekende musical. Mijn moeder vertolkte tijdens de laatste lokale presentaties van dit stuk, de rol van de hoofdpersoon Maria.”

Op mijn vraag, wat de beweegredenen van haar zijn om gedichten uit te geven, zegt zij: “Het werd in de loop van de jaren bij verschillende mensen op Curaçao, maar ook, tijdens mijn studietijd, in Nederland, bekend, dat ik gedichten schreef. Dit had tot gevolg dat, toen ik door de vereniging voor Antillianen in Tilburg, als studente bedrijfseconomie aldaar, bevraagd werd met het verzoek om enkele van mijn gedichten voor te dragen, ik vervolgens steeds meer soortgelijke verzoeken kreeg, zowel in Tilburg als daarbuiten. Ik reisde met mijn groep Solamar onder meer naar Den Bosch, Den Haag, Arnhem en Apeldoorn. Ik werd gevraagd, ook op Curaçao, voor mijn voordrachten en door mij geschreven en geregisseerde sketches, en ik heb ook een musical geschreven en geproduceerd. Gedurende die optredens vroeg men mij steeds vaker naar een bundel met mijn gedichten. Dit was de aanleiding om enkele van mijn gedichten te bundelen.”

“Mijn eerste bundel bevatte gedichten in het Papiamentu, Nederlands en Engels. Daarna kwam het verzoek van bezoekers van mijn voordrachten voor een Nederlandstalige gedichtenbundel. Die had ik nog niet. Ik heb toen mijn Nederlandstalige gedichten gebundeld en heb zelf ook enkele van mijn oorspronkelijk in het Papiamentu geschreven gedichten naar het Nederlands vertaald.”

Rose Jobse: “Gedurende de vakanties op Curaçao besloot ik, op advies van mijn vader, langs te gaan bij de bekende dichter Elis Juliana. Ik deed dit met een open ‘mind’.

Elis Juliana had op de zaterdagochtend een radioprogramma voor kinderen, waar ook ik naar luisterde. Hij vertelde mij dat mijn moeder hem na zijn uitzendingen vaak opbouwende kritiek gaf of een compliment maakte. Na het overlijden van mijn moeder in 1980, wijdde hij in zijn radioprogramma enkele minuten aan haar leven.

We namen niet alleen mijn gedichten kritisch door. Het werden vruchtbare en leerzame uren, discussiërend en filosoferend over allerlei onderwerpen. We spraken over het recht in de wereld, over de politiek en over het slavernijverleden. Die gesprekken hebben mij helpen vormen in denkwijzen. Elis Juliana gaf mij als suggestie om veel te blijven lezen en gedichten te blijven schrijven. Een belangrijke uitspraak van hem, die mij in verband met het schrijven van gedichten is bijgebleven, is: ‘zeg veel met weinig woorden’.”

“Elis Juliana adviseerde mij om ook met mijn gedichten bij Lucille Berry-Haseth langs te gaan. Zij zou er immers met andere kritische ogen naar kijken. En dat bleek. Ook Berry had een radioprogramma, maar op de zondagochtend, waarin zij verhalen en voordrachten ten gehore bracht en waar ik trouw naar luisterde en veel van heb geleerd. Dit geldt trouwens ook voor de radioprogramma’s van wijlen Eddie Pieters Heyliger, Echa Palabra en voor de nog elke werkdag om half zes in de ochtend te beluisteren radioprogramma’s van de dichteres Maria Diwan, Den Kibrá di Mardugá. Zij besteedt aandacht aan de lokale en internationale geschiedenis, aan proza en poëzie, aan ‘vergeten’ of verloren gegane woorden in het Papiamentu, geeft gezegdes en overige informatie mee uit de eigen cultuur. Ik zeg altijd, ‘ze geeft ‘kuminda pa na kaminda’.”

“Mijn belangrijkste drijfveer om gedichten te schrijven is inspiratie. Ik zet, ingegeven door die inspiratie, woorden op papier. Ook komt het voor dat iemand mij vraagt voor een bepaalde gelegenheid een gedicht te schrijven, zoals ik hiervoor al aangaf. In dat geval ga ik er speciaal voor zitten. Ook kan een niet geplande ontmoeting reden zijn om een gedicht te schrijven. Zo schreef ik een gedicht voor May Henriquez, toen ik haar, nadat haar man Shon Max was overleden, tegen was gekomen. Shon May straalde een enorme kracht uit ondanks het verdriet dat achter haar ogen schuil ging door het gemis van haar echtgenoot. Ze was sterk en menselijk tegelijk. Haar witte haren sierden haar gezicht als een kroon, op haar fier en dienstbaar geheven hoofd. Ook vormde mijn studieverblijf in Nederland een inspiratiebron.”
Als voorbeeld een fragment uit het gedicht ‘Holland’ (2012: 97):

‘(...)
Je hebt me gevormd,
Je hebt mij veranderd.
Gedeeltelijk verdwenen zijn
mijn Caribische banden.
In mijn cultuur en gewoontes
ben je gefiltreerd.
In mijn denken en wonen
heb je me mede geïnspireerd.

Holland, ik ben niet die ik was.
(...)’

“In het begin liet ik al mijn gedichten rijmen. Naderhand werd het rijmen, ondergeschikt aan de boodschap in het gedicht.”

Aan de gedichten gaat een ‘Dedikatoria’ vooraf, die al richtinggevend is voor een van de in de bundel aangeroerde thema’s, de familie en familiebanden. De 37 gedichten, die in de inhoudsopgave genoemd worden, waarvan 32 in het Papiamentu, 4 in het Nederlands en 1 in het Engels, hebben een sterke relatie tot het familieleven. Andere thema’s zijn het streven naar harmonie en liefde in het algemeen, bijvoorbeeld liefde voor alles wat te maken heeft met Curaçao. Het streven naar de eigen identiteit is daarbij belangrijk.
De broers en zussen van de dichteres worden in de ‘Dedikatoria’ met naam en toenaam genoemd en haar ouders, de onder meer in de lokale onderwijs- en schermwereld alom bekende Antonius en Angela Jessurun-Simon, die de dichteres bij haar artistieke aspiraties ondersteunden. Dit brengt ook Aida Martina in het voorwoord onder de aandacht. Tevens is er een verwijzing naar echtgenoot Paul, aan wie een gedicht wordt gewijd (‘Di kurason’ 2012: 55) en naar hun beider dochters. De gedichten, ‘Krioyo’, ‘Mama Baranka’, ‘Dediká’, ‘Su balor’ (2012: 15, 19, 47, 49), draagt Rose Jobse op aan haar moeder. Het gedicht ‘Mama’ (2012: 51) is opgedragen aan alle moeders en in het bijzonder aan moeders met drugsverslaafde kinderen. Het gedicht ‘Tata’ (2012: 87) alsook ‘TataMama’ (2012: 89), is opgedragen aan haar vader. De dichteres spreekt in de ‘Dedikatoria’ bovendien waardering uit voor allen die haar op de een of andere manier hebben geholpen om de bundel tot stand te brengen. Ze gaat nader in op de inbreng daarbij van wijlen Nydia Ecury.
“Nydia Ecury inspireerde mij als mens en specifiek als vrouw. Ze woonde vlakbij, op de berg. Ik bewonderde haar kracht en werk. Ik heb momenten met Nydia Ecury beleefd, waarop zij op haar manier, haar ervaringen als dichteres, die de kunst van het dichten verstond, met mij deelde. Nydia Ecury was een perfectioniste. Zij was scherp en nam geen genoegen met halfslachtige dingen. Ik zit op die golflengte, dus dat bevestigd te krijgen, was voor mij een geweldige ervaring.”

Op mijn vraag aan Jobse wat voor haar een goed gedicht is, en aan welke eisen een gedicht volgens haar dient te voldoen, zegt zij: “Het gedicht dient de lezer te pakken, kort, krachtig en diepgaand te zijn. De lezer moet zich erin herkennen, de boodschap begrijpen en er iets mee kunnen.”
Celeste Jobse, de dochter van Rose, die als hobby het schrijven van krachtige spreuken heeft, wordt in de bundel toepasselijk geciteerd met ‘Thoughts are as powerful as you want them to be’.
Rose Jobse: “Gedachten krijgen kracht door ze te verwoorden in gedichten. Gedichten zijn gedachten die ik deel met de lezer.”

Het eerste gedicht van de bundel, ‘Krioyo’, bestaat uit vijf strofen van drie versregels. De liefde voor alles wat krioyo is wordt vooral in de eerste strofe en in de middelste strofe (de kern van het gedicht) krachtig onderstreept: ‘Bo ta e personifikashon di Kòrsou,/di nos kultura,/mi kultura/ (...) Kaminda mi a nase,/ krese, hari, yora, konosé fèrdrit./Kaminda mi a laga e hende ku a pari mi’. (2012: 15).

In het verhalende gedicht ‘Identidat’ (2012: 21) probeert de ik-figuur zich tevergeefs aan te passen aan een hem vreemde omgeving. Uiteindelijk blijkt integratie niet mogelijk door het steeds sterker opspelende ritme van de tambu: ‘Tambú a papia’. Bovendien is er een categorie gedichten waarin de ik-figuur, vanuit elders, verlangt naar Curaçao, getypeerd als ‘Mama tera’. Met die gedichten lijkt de dichteres te willen onderstrepen dat het van belang is dat degene die van het (ei)land emigreert, er uiteindelijk ook weer naar terugkeert. Beschrijvingen van de markt, ‘Marshe’ (2012: 59) zijn beeldend: ‘(...) Mei mei dje bèlnan e saya, hala ariba un tiki,/pa tira bista riba e makutu i e barí,/yená ku piska: korá, kòrtá mulá na mochi,/masbangu, pintá purunchi/sin sunchi e karkó banda di dje’.
In ‘Mundu’ (2012: 25), wordt eerst het onrecht in de wereld beschreven, waarna het gedicht wordt afgesloten met een verwijzing naar een wereld van vreugde, geluk en liefde. In dit gedicht wordt duidelijk geïllustreerd hoe de meeste gedichten van de dichteres zijn opgebouwd. Er wordt in een heldere, directe stijl een boodschap verwoord, die met een afsluitende kernachtige zin de lezer wakker schudt.
Een gedicht dat qua vorm, stijl en inhoud opvalt, is ‘Elisa vida mía’, dat niet in het Spaans geschreven is, zoals de titel wel doet vermoeden, maar in het Nederlands.
Dit gedicht doet door de titel onmiddellijk denken aan een versregel uit een herdergedicht, Egloga 1 van de Spaanse dichter uit de Renaissance, Garcilaso de la Vega: ‘Quien me dijera, Elisa, vida mía,/cuando en aqueste valle al fresco viento/andábamos cogiendo tiernas flores (...)’. Op mijn vraag aan Jobse, of deze associatie van mij juist is, antwoordt zij: “In mijn studententijd zag ik de film Elisa, vida mía van de inmiddels bekende Spaanse regisseur, Carlos Saura. De film ging over een liefdesrelatie, die tot een eind kwam. Ik was zo geïnspireerd en onder de indruk van het verhaal dat in de film werd uitgebeeld, dat ik dit gedicht schreef. Ik kon er geen andere titel aan verbinden noch voor verzinnen.”
Na deze woorden rond ik het interview af, waarbij ik in de overtuiging gesterkt ben dat zij in de toekomst door zal gaan met het vastleggen van haar inspiratie in gedichten.

De dichtbundel Rais Ankrá is verkrijgbaar bij boekhandel Mensing’s Caminada en boekhandel Bruna te Zuikertuintje of kan telefonisch besteld worden via nummer 6916229 tussen 10.00 en 18.00 uur.

Leesvoer

De kinderjaren van Jezus

De kinderjaren van Jezus is de nieuwe roman van Nobelprijswinnaar J.M. Coetzee. Uitgeverij Cossee heeft de wereldprimeur. De Nederlandstalige editie verschijnt voor de Engelstalige. Ze zijn over zee gekomen, de man en de jongen, en in het opvangcentrum hebben ze een nieuwe naam en persoonsgegevens gekregen. De autoriteiten luisteren hoffelijk en met kille barmhartigheid naar hen.

Simon vindt zwaar en uitputtend werk in de haven bij de graanopslag. Door de geanimeerde gesprekken met zijn maten, meestal over de waarde en waardigheid van hun werk, maakt hij snel vrienden.
Maar hij kan niet altijd de vader van de jongen spelen, hij moet een moeder voor hem zoeken. Hoewel iedere immigrant in dit land elk spoor van herinnering is kwijtgeraakt, is Simon er heilig van overtuigd dat hij Davids moeder zal herkennen als hij haar tegenkomt. En inderdaad: tijdens een wandeling ziet hij die vrouw en weet haar te overtuigen dat zij de moederrol voor David op zich moet nemen. Ze heeft het al snel door, dit is een slimme, wat dromerige jongen met soms rare ideeën en gedachten over deze wereld; dit is een heel bijzonder kind.

Maar op school wantrouwen de autoriteiten de eigenzinnige jongen en willen ze hem naar een strenge kostschool sturen, om te leren en nog eens te leren: tellen, schrijven en vooral geen verzonnen onzin vertellen.
Een botsing met de moeder is onvermijdelijk. Zij vraagt Simon hen naar de bergen in het noorden te brengen, de grens over. Een nieuwe vlucht begint.

J.M. Coetzee (Kaapstad, 1940) schrijft romans, essays en verhalen. Hij debuteerde in 1974 met Schemerlanden. Hij was de eerste auteur die twee keer de Booker Prize ontving, voor de romans Leven en wandel van Michael K en voor In ongenade. In 2003 kreeg hij de Nobelprijs voor zijn hele oeuvre. In 2010 werd zijn zeventigste verjaardag uitvoerig gevierd in Nederland met een Coetzee-festival.

Auteur: J.M. Coetzee

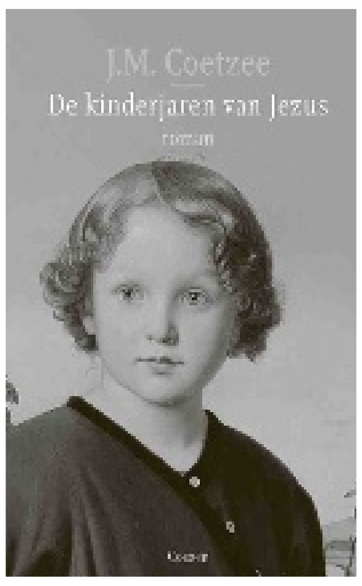

Ars Poëtica

Liefdesdans

muziek, blijdschap!
vlugge voeten dansend
op een kleed van vele kleuren:
Leven ... erbij horen
meedoen aan de Dans...

op golvende melodieën van goud
leidt een hand een ander
twee lichamen
ééngeworden in elkanders armen...

snelle passen, samen dansen
warme harten die elkaar raken
in een Liefdesdans...

de Aarde in vuur en vlam.

Ilse Risseeuw-Winkel

Huntu Kòrsou

Water, een onmisbaar goed (2)

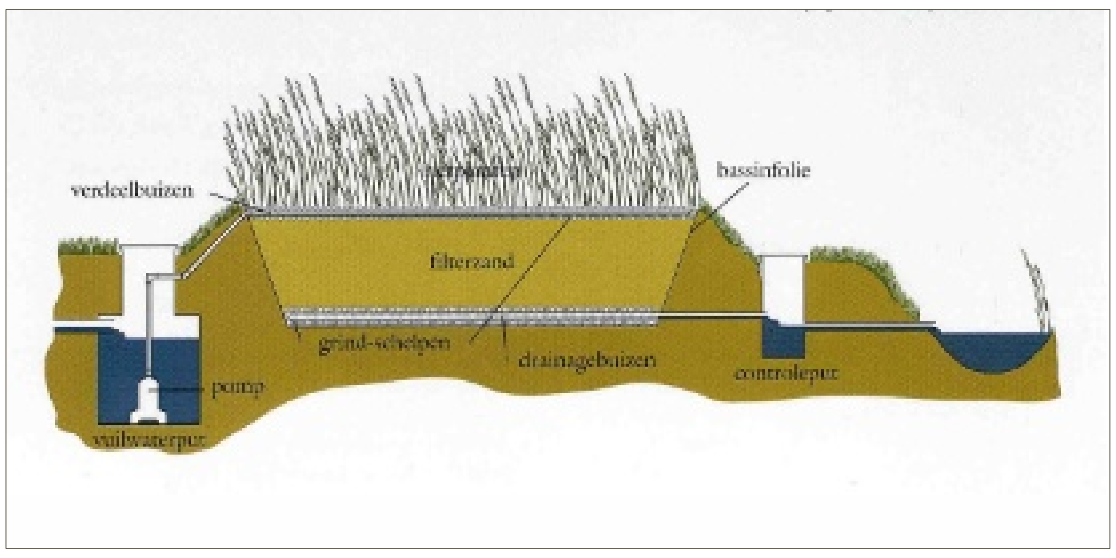

De persoon die de titel van deze column met mij deelt is Kenneth Hooten van Splikami. Bekend van mijn column over 'cold water agrikultura'. Een techniek die Hooten momenteel toepast op zijn terrein in Scherpenheuvel.

Tekst: Shakti-Aroena Lakhi

Nu spreek ik hem over zijn helofytenfilter dat ligt te pronken in zijn tuin. Dit is een systeem om afvalwater te hergebruiken. Eigenlijk past Hooten ook in het rijtje van mensen die bewust bezig zijn met afval. Hij laat zien dat zelfs afvalwater een onmisbaar goed is dat bewust gebruikt moet worden. Tegelijkertijd vind ik hem in deze serie passen, omdat hij met iets zo waardevols bezig is voor Curaçao, namelijk water. En juist in de komende artikelen wil ik u als lezer kennis laten maken met waterinitiatieven die ons eiland rijk zijn.

Als ik Hooten thuis opzoek laat hij mij gelijk zijn helofytenfilter zien. Enthousiast legt hij uit hoe dit systeem werkt. "De eerste basisbak bestaat uit zes verschillende compartimenten, die grofweg onder te verdelen zijn in een septictank en een verzamelpunt. In de bovenste twee komt het water met resten uit de wc binnen, het zogeheten 'poepwater' en water uit de keuken en badkamer." Het filterproces in samenwerking met bacteriën begint hier. Middels hoogteverschillen, waar Hooten bewust gebruik van maakt, stroomt het water vervolgens automatisch naar het 'geurcompartiment' waar het wordt ontdaan van nare van carbon nodig om de stank aan te pakken en bedacht mij toen dat simpele bbq-kolen dit werk konden doen", vertelt hij trots. Ik moet beamen dat hij gelijk heeft, want ik ruik niets.

"Is het water 'geurloos' dan stroomt het verder naar het verzamelpunt." Kortom, al het afvalwater dat in deze basisbak terechtkomt wordt gefilterd.

Vervolgens stroomt het water vanzelf de tweede bak, het helofytengrasfilter, in. Want ook hier heeft Hooten rekening gehouden met de hoogteverschillen. Deze bak staat namelijk lager dan de vorige.

In deze bak wordt het water gezuiverd en doorloopt verschillende zuiveringslagen. Hooten zegt: "Eerst de laag met het helofytengras erop, dan die van de potgrond, het filterzand, de kokosnotenlaag, de diabaaslaag en als laatste de laag van pijpenstructuur."

Heeft het water al deze lagen doorlopen, dan gaat het vervolgens naar de lager liggende schoonwaterbak. "Nu is het gereed om het aan mijn planten te geven", aldus Hooten. Ook kan ik dit water gebruiken om mijn toilet door te spoelen, maar dan moet ik nog een extra verbinding maken met deze bak en de wc." Dit levert hem een besparing op van ongeveer 10 kuub per maand.

Hij laat mij het water zien. Geurloos en helder. Net als ons drinkwater uit de kraan. Hooten: "Drie jaar geleden heb ik het laten testen op de drinkbaarheid. Helaas voldeed het net niet aan de normen. Misschien nu wel, maar ik drink het liever niet."

Ik ben onder de indruk van dit zuiveringssysteem. Zo simpel en effectief. Dit verhaal moest ik met u delen, want een ieder van ons kan dit maken in zijn achtertuin. Voor de besparing die het oplevert is het zeker de moeite waard. En niet te vergeten voor het respect voor Moeder Aarde.

Meer informatie: www.splikami.com

Ir. Shakti-Aroena Lakhi is voorzitter en medeoprichtster van Huntu Kòrsou. Een stichting die zich inzet voor een 'better quality of life' op Curaçao. Meer lezen over dit initiatief: www.huntu-korsou.org en www.facebook.com/HuntuKorsou .

Milieu

'Vervuiling en gewicht'

Blootstelling van de moeder aan luchtvervuiling leidt tot ondergewicht.

Blootstelling van de moeder aan luchtvervuiling leidt tot ondergewicht bij pasgeborenen. Dat blijkt uit een grootschalige internationale studie.

De studie is de grootste tot nog toe in haar soort: de wetenschappers onderzochten gegevens van meer dan drie miljoen geboortes in negen landen in Noord- en Zuid-Amerika, Europa, Azië en Australië. Daaruit bleek een duidelijk verband tussen luchtvervuiling en een laag gewicht bij geboorte.

Laag geboortegewicht - minder dan 2500 gram - brengt belangrijke gezondheidsrisico's met zich mee voor het kind, waaronder problemen met het metabolisme, een hoger sterftecijfer en de kans op chronische problemen in het latere leven.

"Dit is luchtvervuiling waar bijna iedereen in de wereld aan wordt blootgesteld", zegt Tracey J. Woodruff, hoogleraar Gynaecologie aan de universiteit van San Francisco en een van de auteurs van de studie. "De microscopische partikels, die kleiner zijn dan de diameter van een menselijke haar, zitten in de lucht die we allemaal inademen."Landen die strengere regels opleggen, doen het beter op het vlak van vervuiling. "In de Verenigde Staten zien we in de laatste decennia dat de voordelen van betere luchtkwaliteit voor de volksgezondheid en het welzijn veruit opwegen tegen de kosten", zegt Woodruff. "Dat is een les waar alle landen van kunnen leren."

De wetenschappers willen nu onderzoeken welke effecten de luchtvervuiling in latere stadia in het leven van de kinderen kan hebben.

Een laag geboortegewicht brengt risico's met zich mee.

Puzzels

PRIJSPUZZEL

HORIZONTAAL:
1. Duits voegwoord; 4. gebakje; 10. uitroep van afkeer; 13. metaal; 15. rivier in Frankrijk; 16. nieuwe ster; 17. Spaanse heer; 19. steensoort; 20. drukinkt in poedervorm; 21. Caraïbisch eiland; 23. misdrijf; 25. bijwoord; 27. ik (Lat.); 29. rondedans; 30. Frans lidwoord; 31. onbesmet; 33. gewas; 34. rivier in Groot–Brittannië; 36. soort slee; 37. boom; 38. voormalig; 39. landbouwwerktuig; 40. aangezien; 42. dirigeerstok; 43. coupe; 45. oude lengtemaat; 46. op de wijze van; 48. ratelpopulier; 50. uitroep van pijn; 51. bijbelvertaling; 53. strafwerktuig; 55. inhoudsmaat van hout; 57. Japanse munt; 59. lansier; 61. adellijk; 62. eet– en drinkpartij; 64. vrouw; 65. vertrager; 66. soort rat; 67. bitter vocht.

VERTICAAL:
1. Regenjas; 2. bijbelse figuur; 3. Spaanse eretitel; 5. tandeloos zoogdier; 6. deel van een kachel; 7. soort hert; 8. verschil in diepgang van voor– en achterschip; 9. persoonlijk vnw.; 10. unie; 11. gegroet; 12. hard maken; 14. stekel; 16. ketting zonder einde; 18. deel van het lichaam; 20. dicht; 22. sportartikel; 24. rangschikken; 26. oude munt; 28. Europese taal; 30. uitspraken van Christus; 32. Iers Republikeins Leger; 35. heidemeertje; 40. mijnwerker; 41. klepper; 43. broche; 44. onderdoorgang; 47. jong dier; 49. oude Franse munt; 51. evenzo; 52. bijbels figuur; 53. gierigaard; 54. rivier in Spanje; 56. groet; 58. ieder; 60. Japanse parelduikster; 62. persoonlijk vnw.; 63. bevel.

Uit de inzendingen van de Amigoe-puzzel van vorige week is als winnaar van de weekprijs van 25 gulden getrokken:

Geen winnaar
Aruba

P. Matthew
Kaya Yerba Hole 10
Curaçao

De winnaar kan zijn/haar prijs na identificatie ophalen op het kantoor van de Amigoe. Curacao: Kaya Fraterna di Skèrpènè z/n tot drie uur n.m. Aruba: Bilderdijkstraat 16-2, tijdens kantooruren. Oplossingen moeten zowel op Curaçao als Aruba zijn ingediend op woensdag voor 12:00 uur. Gelieve duidelijk op de enveloppe te vermelden: Amigoe-puzzel. Vanuit Bonaire kan de oplossing gefaxt worden naar Curaçao: (00599-9) 767-4744. De prijzen vervallen na drie maanden.

ANAGRAM

Op elke verticale regel dient een woord van vier een van vijf en een van zes letters te worden ingevuld. Het woord van vijf letters bestaat uit de letters van het voorgaande woord plus 1, het woord van zes letters bestaat uit de vijf letters van het voorgaande woord plus 1. Als de hele puzzel juist is ingevuld, vormen de letters op de vet omlijnde regel een woord.

1. Dorsvloer, kunstwerk, tact;
2. draaikolk, koningin, hereniging;
3. lattenkist, mannelijk dier, vermindering;
4. snijwond, hatelijkheid, zeegod;
5. dienstbode, stevige katoenen stof, staatseigendom;
6. rundermaag, zuigdop, sterk drukken;
7. graad, edelgas, partijblad;
8. fris, deurraampje, schaakterm;
9. boerenplaats, stel bijeen behorende zaken, een weinig;
10. zuivelproduct, betaalplaats, guitig.

CRYPTO-OVERLAPPER

Op elke regel twee woorden invullen. Twee of meer eindletters van het eerste woord zijn meteen de beginletters van het tweede woord.

Horizontaal:
5. IJs? (5);
De grootheid van een woord (4);
6. Het afluisteren van een gesprek om aan latex te komen (6);
Vervoer van afvallers? (6);
7. Met Rietje erbij is het ook waardeloos (6);
Gevleugelde letter (5);
8. Broodje van één van de walletjes (7);
Plaag eens met een klap! (4);

Verticaal:
1. Dier van een omroepmedewerkster (6);
Ziekelijke agressie (6);
2. Geen populair dier (4);
Verzoek om aan de kant te gaan? (8);
3. In Engeland is internet van gewicht (4);
Zo rond is een dik insect ingesponnen (8);
4. Tijdens de vakantie aan het stappen? (6);
Te horen buiten de bank (6);

WOORDZOEKER

In deze mengelmoes van letters zijn al de onderstaande woorden verstopt. Streep alle woorden door. De resterende letters vormen dan regel voor regel van links naar rechts gelezen de oplossing van deze puzzel.

T	D	K	E	I	R	O	T	O	M	B	A	P
N	K	N	S	T	U	O	B	K	N	I	L	K
E	D	R	E	C	H	A	S	S	E	U	R	E
V	N	L	E	D	H	C	S	V	I	V	M	D
E	E	O	E	M	I	A	E	M	I	I	I	O
G	G	O	E	T	E	U	A	H	R	E	N	R
N	G	K	R	P	U	G	D	P	S	T	N	E
A	I	T	A	E	E	E	P	E	M	N	A	I
A	L	I	F	I	O	O	L	O	B	A	A	S
F	N	U	L	R	O	M	E	S	N	M	T	S
K	E	R	E	G	O	T	S	O	G	O	E	O
A	E	P	W	T	T	R	O	P	S	N	B	R
M	P	S	O	E	N	E	G	U	E	D	I	G
M	O	R	A	A	B	R	E	I	D	C	T	R
E	S	O	O	L	D	I	U	L	E	G	I	L
N	G	A	A	R	K	L	O	R	E	L	O	B

Aangeven
Afkammen
Beduidend
Biceps
Bolero
Chasseur
Deugen
Dierbaar
Dieselmotor
Fiool
Geluidloos
Griep
Grossier
Hecht
Klinkbout
Motoriek
Onopgemerkt
Ontmoette
Opeenliggend
Pluimage
Prime
Ringsleutel
Rolkraag
Schaap
Sport
Spruitkool
Tibetaan
Vietnam
Welfare

PUZZELSLANG

Begin bij vakje 1. Bij elk volgend cijfer begint een nieuw woord. De laatste letter van een woord is telkens de eerste letter van het volgende woord. Bij goede invulling, is in de licht gekleurde vakjes een woord te lezen.

1. Zeestraat tussen Denemarken en Zweden; **2.** schouwburg; **3.** graansoort; **4.** loterij; **5.** niet aanbevelen.

© Puzzelland/130216

SUDOKU

	7					1		
		3	7				5	2
	2	6		9				
			9		1		6	
			6	4			3	8
6		4			7	5		
5	9	1			2	8		4
4			8	5		6		
2			1					

Schrijf alle cijfers 1 t/m 9 in alle verticale kolommen, alle horizontale rijen én in alle vierkantjes van 3 x 3 vakjes.

Oplossing vorige week

4	2	9	6	5	7	3	1	8
5	3	1	2	9	8	4	6	7
6	7	8	1	3	4	2	9	5
7	1	2	5	8	6	9	4	3
9	4	5	3	2	1	8	7	6
8	6	3	7	4	9	1	5	2
3	9	4	8	6	5	7	2	1
1	8	6	4	7	2	5	3	9
2	5	7	9	1	3	6	8	4

OPLOSSINGEN VAN VORIGE KEER

Prijspuzzel: HORIZONTAAL: 1. Loodwit; 6. gekleed; 12. heen; 14. beer; 15. si; 17. en; 18. moa; 20. na; 21. me; 22. tas; 24. georgia; 25. rijn; 26. kee; 28. spa; 29. uso; 31. gaai; 35. abbe; 37. keteltrom; 38. oise; 40. baar; 43. ino; 45. ons; 47. ras; 48. sec; 50. bartali; 51. eng; 53. mi; 54. po; 55. kip; 56. on; 58. ui; 59. zool; 61. goor; 63. kweller; 64. collage. VERTICAAL: 1. Lastig; 2. oh; 3. dee; 4. wenge; 5. in; 7. eb; 8. kenau; 9. lea; 10. er; 11. deense; 13. corpulentie; 16. ia; 18. mos; 19. aga; 21. mij; 23. ska; 25. rob; 27. eiken; 30. samba; 32. aai; 33. ato; 34. prij; 36. bra; 38. opsmuk; 39. sic; 41. ase; 42. rigide; 44. obool; 45. ork; 46. sap; 47. riool; 49. ei; 52. nu; 54. pol; 57. nol; 59. ze; 60. le; 61. go; 62. ra. **Crypto-overlapper:** Horizontaal: 5. Duitleven; 6. vrijafname; 7. dopbreken; 8. vuilbaker. Verticaal: 1. Vuurbolus; 2. staakbalk; 3. reingeval; 4. wegmieren. **Anagram:** 1. eind-winde-Windei; 2. café-facet-Actief; 3. nota-rotan-Natron; 4. gans-spang-Pisang; 5. bres-beurs-Rubens; 6. moed-moede-Oedeem; 7. list-steil-Distel; 8. mier-priem-Umpire; 9. nood-noord-Condor; 10. torn-intro-Triton. Eindoplossing: WANPRODUCT. **Woordzoeker:** Trouwverbond **Puzzelslang:** 1. Jojo; 2. opening; 3. gril; 4. lineair; 5. raderen. Het sleutelwoord luidde: JONGLEREN.

Brood

Ons dagelijks brood, volksvoedsel nummer 1. Nog niet zo lang geleden ambachtelijk gemaakt. Onze vorige generatie kende nog de tijd dat thuis dagelijks brood werd gebakken.

Tekst: Miriam de Windt

Tegenwoordig wordt het meeste brood in massaproductie gefabriceerd en afgezien van meel, vocht en gist bevat het vaak, jammergenoeg, toevoegingen zoals vet, conserveermiddel, zout, emulgatoren en zeer mysterieuze broodverbeteraars.
Het eerste gerezen deeg schijnt per ongeluk te zijn ontstaan. Na toevallige besmetting van deeg door gistbacillen in de lucht, begon het deeg te rijzen en kreeg het een luchtiger structuur. De Egyptenaren hielden dit proces in stand door steeds een stukje ongebakken deeg te bewaren voor de volgende bakronde. De techniek werd verspreid door de Romeinen en wordt nu nog steeds door bakkers van zuurdesemproducten toegepast.
Eigenlijk is brood heel eenvoudig te maken. Men schuwt vooral het kneden. Maar er zijn tegenwoordig goede keukenmachines te krijgen die het handmatig kneden goed overnemen. Zoals u kunt zien, bevat het recept dat wij u deze week aanbieden helemaal niet zoveel ingrediënten. Dus… gemakkelijk te maken. Terug naar de ambachtelijke sfeer? Waarom niet? Hoeft u niet uit te gaan zoeken wat in hemelsnaam 'broodverbeteraars' zijn.

Analyse

Vitamine B1, verzadigde vetten en vezels springen in het oog wanneer u de analyse bekijkt. Verzadigde vetten zijn afkomstig van de roomboter en de zure room. Dit valt gemakkelijk te verminderen, door boter weg te laten en zure room te vervangen door water of melk. U krijgt dan broodjes met een harde knapperige korst, ook lekker. De meeste graanproducten leveren vitamine B1. Opvallend is toch de hoeveelheid vezels, gezien het recept uitgaat van witte bloem. Vervang deze door bruin- of volkorenmeel, dan krijgen uw broodjes meer voedingsvezels.

Broodsoorten, waar praten we over?

Er bestaan allerlei soorten brood die onderling per land kunnen verschillen.
Voor de duidelijkheid, hierbij verschillende broodsoorten met een korte uitleg.
Witbrood is gemaakt van witmeel dat wordt gemalen van het binnenste deel van de tarwekorrel nadat het vliesje is verwijderd (geraffineerd).
Bruinbrood wordt gemaakt van tarwemeel waaruit een deel van de zemelen is verwijderd. De bruine kleur komt soms door toegevoegde kleurstoffen zoals caramel.
Volkorenbrood wordt gemaakt van volkorenmeel, gemalen van de hele tarwekorrel.
Meergranenbrood wordt gemaakt van tarwe, maar bevat vaak ook rogge, gerst, haver, maïs, rijst, zonnebloempitten en sesamzaad.
Vezelrijk of vezelbruinbrood is een donkerbruin brood met veel voedingsvezels, vitaminen en mineralen.
De croissant, krenten-, pittaen roggebrood zijn bekende broodsoorten. Minder bekend dat ze ook gerekend worden tot de broodsoorten zijn:
Bagel, een Oost-Europees en Joods broodje met een gat in het midden dat wordt gekookt en dan gebakken van gerezen gistdeeg.
Brioche, licht brood van gistdeeg uit Frankrijk. Wat smaak en samenstelling betreft, houdt dit brood het midden tussen brood en cake. Meestal van wit meel verrijkt met boter en eieren waardoor het meer vet, eiwitten en calorieën bevat dan de meeste broodsoorten.
Chapatti, Indisch platbrood, al dan niet gedesemd. Meestal van volkoren tarwemeel.
Ciabatta, Italiaans, gemaakt van bruinmeel gebonden met olijfolie. Het is vrij taai en vaak gekruid.
Focaccia, ook Italiaans brood van gistdeeg dat op pizza lijkt.
Matse is traditioneel Joods ongedesemd brood dat op crackers lijkt. De echte matse behoort in aanwezigheid van een rabbijn te worden gebakken.
Muffin is Engels, rond, van gistdeeg gemaakt met een iets zure smaak en taaie korst. Verkrijgbaar in wit en volkoren, met smaakmakers.

Naan is een plat en traanvormig brood uit India, gebakken in een tandoori-oven.
Tortilla, rond ongedesemd brood van Mexicaanse oorsprong. Het is een mengsel van maïs- of tarwemeel met water, op een hete bakplaat gebakken.

Gluten-intolerantie

Gluten is de eiwitachtige kleefstof in tarwe, rogge, haver en gerst. De meest bekende vorm van glutenovergevoeligheid is coeliakie: gluten beschadigt de darmvlokken in de dunne darm. Hierdoor kunnen voedingsstoffen niet goed worden opgenomen. Coeliakie is meestal erfelijk.
Daarnaast is er een grote groep die geen coeliakie heeft, maar wel klachten ondervindt bij het eten van glutenhoudende producten. Dit wordt in de praktijk vooral gezien na beschadiging van het darmslijmvlies. Bijvoorbeeld door infecties, medicijngebruik (antibiotica, corticosteroïden, pijnstillers) en voedselovergevoeligheden (vooral melk).
Klachten bij coeliakie en gluten-intolerantie kunnen heel uiteenlopend zijn. Van ontlastingsproblemen, buikpijn, een opgezette buik met veel gasvorming, ernstige vermoeidheid, stemmingswisselingen, botontkalking en zelfs onvruchtbaarheid.
Indien u zichzelf hierin herkent, is het zeker raadzaam verdere informatie te zoeken en hulp bij het vervangen van voedingsmiddelen die gluten bevatten.

Miriam de Windt is diëtiste en natural nutritionist.
T 889-1788
C 520-6932
E mdewindt@scarlet.an.

Voedingswaarde voor 1 broodje:

Voedingsstoffen	Hoeveelheid	% DAH
Calorieën/ kJoules	100/ 420	5%
Natrium	85 mg	4%
Eiwitten	3 g	3%
Kalk	18 mg	3%
Vetten	4 g	6%
IJzer	0.9 mg	6%
Verzadigde vetten	2 g	10%
Vitamine A	32 mcg	4%
Vitamine B1	0.15	15%
Vitamine B2	0.08mg	6%
Vitamine C	0	0
Cholesterol	8 mg	3%
Koolhydraten	14 g	6%
Voedingsvezels	3 g	10%

De percentages zijn berekend op basis van 2000 calorieën (8400 Kjoules) per dag, voor een gezonde volwassene.

Kook mee met May

Broodjes

Bijgerecht. Voor 24 broodjes.

Ingrediënten
5 1/2 - 6 cup tarwebloem
1 eetlepel gedroogde gist
2 theelepels zout
2 eetlepels gesmolten ongezouten roomboter
1 cup warm water
1 cup zure room, kamertemperatuur
1/4 theelepel baksoda

Bereidingswijze:
De gist door de helft van de bloem mengen.
Zout in het water oplossen.
Boter toevoegen.
Watermengsel aan het meelmengsel toevoegen.
Goed mengen.
Baksoda bij de zure room voegen.
Roommengsel bij het meelmengsel voegen.
Goed mengen.
Genoeg van de rest van de bloem toevoegen tot er een soepel deeg is ontstaan.
Het deeg in een ingevette kom leggen, deeg één maal keren.
Kom afdekken met plastic folie en op een warme plaats laten rijzen tot het in volume verdubbeld is.
Deeg weer even doorkneden.
24 Balletjes van het deeg vormen.
Op een ingevette bakplaat arrangeren, afdekken en 20 minuten laten rijzen.
Oven tot 375 graden Fahrenheit voorverwarmen.
Broodjes in 15 à 20 minuten bruin bakken.
Van de bakplaat nemen.
Op een rooster laten afkoelen.

Eet smakelijk,

May

WIJNADVIES

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro & uw favoriete supermarkt!

Verzorgd door de wijnspecialisten van Licores Maduro

Casillero Chardonnay, Concha Y Toro

Druivensoort: Chardonnay
Streek: Casablanca vallei, Chili
Kleur: Macademia noot
Geur: Vanille en Ceder
Smaak: Rijpe peer en citrusbloesem

Deze heerlijke Chardonnay komt uit de Casablanca Vallei in Chili, het gebied met een lange wijnbouwtraditie. Het wordt wel eens omschreven als de kinderkamer van alle Chileense wijnen.
Casablqnca Vallei is gelegen aan de voet van het Andes gebergte en aan de kust van de oceaan. De lage hoeveelheid regen, hoge temperaturen en kiezelgrond vormen de perfecte condities voor de groei van de wijnstokken.
De wijnen zijn goed toegankelijke allemansvrienden en breed toepasbaar.
Prima tijdens de carnavalsperiode, een goede doordrink wijn met kleurrijke smaken van vruchten, zuren, mineralen en lichtvoetige vanilletoon door het houtgebruik.
Chardonnay op zijn best en heel betaalbaar!

LICORES MADURO

Deze wijn is verkrijgbaar bij The Store Licores Maduro en uw favoriete supermarkt!

Pauselijke wijn en miswijn

Paus Benedictus XVI treedt 28 februari af. Binnen twee weken trekken zowel koningin Beatrix als de paus zich terug.

Tekst: Erik van Kampen

Binnen de wijnwereld werd altijd veel aandacht besteed aan de bijzondere manier hoe Beatrix haar wijnglas vasthoudt.
Dat is gewoon onderdeel van de etiquette; de majesteit pakt het glas gewoon bij de kelk en niet bij de steel, dat is een koningin onwaardig.
De katholieke kerk heeft vanzelfsprekend ook een hechte band met wijn. Tijdens de eucharistie is namelijk het drinken van miswijn gebruikelijk. Maar wat is dit nu eigenlijk?

Miswijn speelt tijdens iedere mis een rol en dient binnen de rooms-katholieke kerk aan bepaalde voorwaarden te voldoen om erkend te worden door de Nationale Raad voor Liturgie.
De wijn moet van druiven gemaakt zijn en niet tot azijn zijn vergist. De wijn mag sinds het Concilie van Trente (1545 - 1563) wit of rood, weinig of sterk alcoholisch, zoet of droog zijn. Als met het oog op de houdbaarheid extra alcohol wordt toegevoegd, dan moet die alcohol ook afkomstig zijn van druiven.
Deze miswijn moet hierdoor minimaal 14 procent alcohol bevatten. Tijdens de mis moet er een weinig water vermengd worden met de wijn.
Dit symboliseert de twee naturen, de goddelijke en de menselijke natuur van Jezus.
Tot in de 16e eeuw werd uitsluitend rode wijn gebruikt.
De rode wijn symboliseerde het bloed van Jezus. Paus Sixtus IV gaf op 8 oktober 1478 toestemming om witte wijn van blauwe druiven te gebruiken, een zogenaamde Blanc de Noirs. Witte wijn gemaakt van rode druiven.
Dat was praktischer omdat rode wijnvlekken op kostbare liturgische gewaden goed zichtbaar waren en deze ook nog slecht verwijderd konden worden.

Tegenwoordig is witte miswijn gebruikelijk. Als Benedictus is afgetreden, blijft hij uiteraard gewoon priester. In die hoedanigheid kan hij, ook in de nog komende periode als oud-paus, tijdens de mis blijven nippen aan de miswijn.

Er zijn meer gebieden en dorpjes die door een of meerdere pausen bekend zijn geworden zoals natuurlijk het negende kasteel van de paus!
Uit Châteauneuf-du-Pape in het zuiden van de Côtes du Rhône komt een van de beste wijnen van Frankrijk. Deze krachtpatser is een ideale begeleider van gegrild vlees en pittige sauzen met bijvoorbeeld paprika en zwarte peper.

In 1333 zetelde hier paus Jean XXII. Hij woonde in het wijndorp Châteauneuf-du-Pape. Dit dorp ligt niet ver van Avignon. Deze paus, die graag wijn dronk, zorgde voor een sterke stimulans voor de wijnbouw. Maar wijn uit dit gebied kreeg pas in de 19e eeuw deze naam. De bodem bestaat grotendeels uit rode aarde, klei met daarop rolkeien. Dit zorgt ervoor dat ook in de nacht de warmte wordt vastgehouden. Hierdoor krijg je wijnen met een hoog alcoholgehalte, maar deze zijn daarnaast ook vol van smaak.

Vooral de zomers zijn erg heet en droog, waardoor Châteauneuf-du-Pape de enige streek is in Frankrijk die geïrrigeerd mag worden. Bij de hete jaar door heeft men met regelmaat te maken met de mistral, een harde koude wind uit het noorden. Hagelbuien ter grootte van kiezelstenen komen hier ook geregeld voor.

90 Procent van de wijnen uit dit beroemde dorpje is rood. Ze mogen bestaan uit 13 druivenrassen waarvan 5 witte. De meeste wijnen bestaan uit maar een paar druivenrassen, waarvan Grenache, Syrah, Mourvèdre en Cinsault de belangrijkste zijn.
Er wordt overigens ook hele mooie witte wijn gemaakt in Châteauneuf-du-Pape van de druivenrassen Viognier, Clairette en Bourboulenc.
Per hectare mag er niet meer dan 35 hectoliter Châteauneuf-du-Pape worden gemaakt, en dat is weinig.

À Votre Santé

Erik van Kampen is sommelier bij Licores Maduro.

Plannen voor baseball campus

‘Leren en honkballen bij Hato’

Een werkwijze, katalysator en initiator, zo omschrijft de Stichting Willem4 zichzelf. Een idealistische stichting die initiatieven op de Antillen ontplooit op economisch, sociaal, maatschappelijk en educatief gebied.

Het ambitieuze plan voor de Baseballcampus - Arena Park Curaçao - wordt gebouwd op Hato.

Tekst en foto's: Mineke de Vries

Eén van de ambitieuze plannen is het realiseren van een baseball campus op Curaçao, die bij Hato gebouwd gaat worden.

“Als er iets is waar Curaçaoënaars in uitblinken is het wel honkbal. Met deze voorziening geven we jongeren de mogelijkheid onderwijs en honkbal te combineren om zo kansen voor zichzelf te creëren”, zegt Bob Verburg, voorzitter van de op Curaçao gevestigde Stichting Willem4. Met de ontwikkeling van dit veelomvattende plan krijgt de sporteconomie op het eiland een boost, met alle positieve gevolgen van dien.

Honkbal en Curaçao, een combinatie die letterlijk goud waard is. Nederland won het wereldkampioenschap honkbal in 2011 dankzij de voor het team geselecteerde Curaçaose spelers. Wil je je kansen op de arbeidsmarkt vergroten, dan moet je iets doen waar je goed in bent. Verburg: “Dat is het idee, met de nieuw te bouwen honkbalcampus willen we een bijdrage leveren aan de zingeving van jongeren, ze een goede plek op de arbeidsmarkt geven, ze de mogelijkheid bieden hun talen goed te leren en ze bovendien straks in staat te stellen om zelfstandig ondernemer te worden.”

Naar het concept van bijvoorbeeld een voetbalschool, waar je wordt opgeleid voor een diploma, maar ook voor het professionele voetbal, zal ook de honkbalcampus worden opgezet. De school is bedoeld voor jongeren van twaalf tot zestien jaar, die getraind worden in honkbal, maar daarnaast volgen zij een aan de campus verbonden opleiding op vsbo-, havo- of vwo-niveau. Hiervoor is inmiddels contact geweest met het RK Schoolbestuur. Daarnaast is er een kenniscentrum voor beroepsonderwijs met een mbo-leerbedrijf met vakontwikkeling op verschillende terreinen, bijvoorbeeld in de automotive-sector. Als je deze school verlaat, heb je tevens een ondernemersdiploma op zak.

Nieuwe impulsen

Behalve het doel om kinderen betere kansen te geven, is het tweede doel om een sporteconomie te ontwikkelen op Curaçao. Teams uit de hele wereld zullen Curaçao bezoeken, in elk geval uit de Verenigde Staten en de Aziatische landen, belangrijke landen als het om honkbal gaat. Niet alleen voor de honkballers in spe maar voor de gehele bevolking zal het een interessant project zijn, waar tevens de toeristische sector bij gebaat is. Veel mensen zullen worden aangetrokken door de evenementen en toernooien die gaan plaatsvinden. En Hato is niet zomaar als locatie uitgekozen. Curaçao kan op deze manier een hub worden tussen Noord- en Zuid-Amerika en Europa. De traffic die dat oplevert, is goed voor de economie. Verburg: “Het idee is tot stand gekomen uit de gedachte dat er langzaam aan een einde komt aan de subsidierelatie tussen Curaçao en Nederland; overigens zie je ook dat in Nederland het klimaat verandert om aan instanties subsidies te verstrekken. Subsidies verwateren bovendien vaak, omdat de exploitatie niet goed geregeld is. Deze trend, met het feit dat de Usona-gelden op z’n eind lopen en de status van Curaçao is gewijzigd, deed ons nadenken over nieuwe initiatieven om het eiland van financiële middelen te voorzien. Zo ontstond Willem4, vanuit een idee uit 2007.” Waar subsidies en exploitatie wegvallen, moeten nieuwe economische impulsen ontwikkeld worden met redelijk rendement, waarin maatschappelijke activiteiten zijn opgenomen. “We zeggen weleens gekscherend: ‘wij willen waarmaken wat de West-Indische Compagnie, de WIC heeft laten liggen’. Partijen die hierin meegaan realiseren een rendement, dat is afgeroomd om die maatschappelijke functie te kunnen incorporeren. Zakelijke investeerders, uiteraard, maar wel met de bedoeling Curaçao vooruit te helpen.”

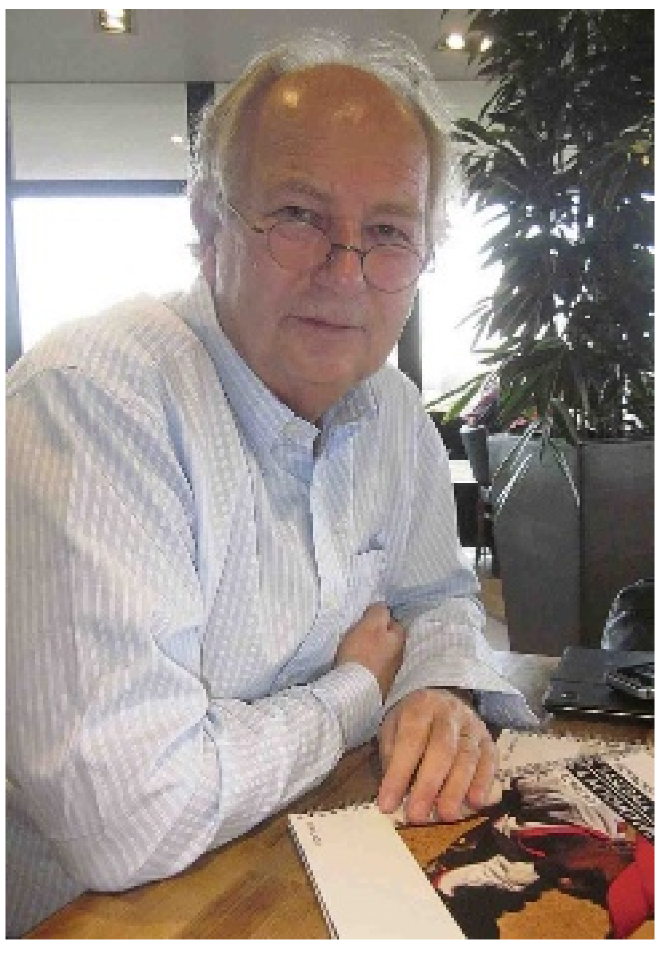

Bob Verburg, voorzitter van de op Curaçao gevestigde Stichting Willem4.

Het concrete plan

Hoe ziet de campus er dan concreet uit? Er liggen keurig uitgewerkte prospectussen en kant en klare tekeningen van het project, dat onderdeel wordt van het masterplan Hato. Niet de minste partijen zijn erbij betrokken, waaronder het gerenommeerde architectenbureau Oeverzaaijer. Het betreft een terrein van 26 hectare waar, behalve de academie zelf, plaats is voor negen honkbalvelden, twee zwembaden, twee horecapleinen met winkels en de nodige voorzieningen, een arena, hotel, een fairplay casino en een automotive center, wat een groot leerbedrijf wordt. Alles sluit naadloos op de doelstelling aan. Zo stroomt de winst uit het fairplay casino bijvoorbeeld terug in de sportindustrie en in de opleidingen voor weer nieuw casinopersoneel. In de arena, het stadion, goed voor tienduizend plaatsen, kunnen ook muziekfestivals gehouden worden en de teams en familie van de sporters kunnen terecht in het hotel, dat overigens door een keten zal worden gebouwd. Voor maar liefst driehonderd jongeren is plaats op de opleiding, van wie weliswaar slechts een aantal door kan naar de internationale sportwereld, maar waar de rest in elk geval met een vakdiploma uitstroomt. De campus is overigens als thuisbasis aangeboden aan de baseballclub Sta Maria Pirates, die samenwerkt met de Amsterdam Pirates.

Uitvoering in gang

“Na bijna een half jaar vertraging die we opliepen vanwege de regeringswissel zijn we nu gelukkig weer op stoom. We hebben uiteraard de medewerking van de overheid facilitair nodig, waar het gaat om vergunningen en goedkeuringen.” De punten zijn bekend bij het ministerie van Economische Ontwikkeling en er wordt door alle betrokkenen hard gewerkt om een en ander rond te krijgen.

Verburg: “Gelukkig is het investeringsklimaat en het vertrouwen van ondernemers weer ten goede gekeerd. We hebben daar last van gehad. Er waren aarzelingen bij financiers en in de markt. Dit jaar willen we hoe dan ook beginnen, er is bovendien al overeenstemming met een Venezolaanse partij en er zijn gesprekken met het Nederlands Olympisch Comité en de Nederlandse honkbalbond.” Daarbij, er kan ook wat water bij de wijn, aldus Verburg. “In plaats van tienduizend plaatsen kunnen we een stadion van vijfduizend plaatsen bouwen, in plaats van driehonderd studenten kunnen we beginnen met honderd, als de doelstelling maar in stand blijft.”

Partners zoeken

Met vier mannen werd de Stichting Willem4 op poten gezet. “Willem4, omdat we met ons vieren waren, maar ook hoopten we aan te sluiten bij de nieuwe koning ‘straks’ met daarbij ons idee om voort te zetten waar de WIC aan was begonnen, maar dan wel anders! We hebben toen meteen die domeinnaam vastgelegd. Voor ons dus nu even een tegenvaller dat onze nieuwe koning geen Willem 4 gaat heten, maar misschien is het maar beter ons niet teveel met het koningshuis te associëren, het is nu een kwinkslag geworden”, zegt Bob Verburg lachend. Het idee van de Stichting Willem4 was te opereren in gebieden die vroeger Nederlandse handelsgebieden waren.

En dan is er een stichting. Maar welke stappen zet je vervolgens in een groots plan als het opzetten van een baseball campus? Verburg: “De eerste stap was het laten schrijven van een businessplan door een stagiaire, daarmee hadden we het plan uitgewerkt op papier. Dan ga je liaisonpartners zoeken. Daarmee bedoel ik het zoeken van mensen op Curaçao die achter de missie staan en er tijd in willen steken. Dan gaat het enerzijds om mensen vanuit de good governance, mensen met een goede staat van dienst, die los staan van de politiek en kunnen zorgen voor lobby, imago en het uitdragen van de missie. Anderzijds heb je mensen nodig die hun kennis willen inzetten. Heb je die liaisonpartners dan ga je op zoek naar strategische partners, dan hebben we het over bedrijven, die er geld in willen steken. Uiteraard staat daar tegenover dat als het plan in de uitvoeringsfase komt, zij het voorrecht hebben om daadwerkelijk te participeren. Inmiddels zijn we met vijftig mensen, twaalf op Curaçao, tien in Nederland en de rest verdeeld over andere landen. We hebben een virtuele office die door de liaisonpartners wordt ‘bemand’.”

In de conceptuele fase werkt ieder voor eigen risico en zijn er geen vergoedingen, maar in de uitvoeringsfase participeren de partners in de werkmaatschappij, dan worden ook historische kosten meegenomen. De eerste jaren kan je dus werken met lage kosten. “We hebben mensen en bedrijven nodig die het risico’s durven nemen en geloven in het plan. Na jaren netwerken gaat het netwerk uiteindelijk zijn eigen initiatieven ontplooien.” Verburg zelf kan nog putten uit zijn connecties van weleer. In 1969 ging hij voor de Antillen werken bij Economische zaken op Aruba.

“Daarna komt het op kapitaal aan. We hebben met banken gesproken en plannen gemaakt. En we zoeken bijvoorbeeld Antillianen die niet meer op Curaçao wonen, maar toch iets terug willen doen voor het eiland. Ook valt te denken aan belangrijke honkbalspelers die willen investeren. Daarnaast moeten we buitenlands kapitaal zien aan te trekken, bijvoorbeeld uit China”, aldus Verburg.

Bon tuk op Bonaire

Op de andere eilanden zijn ook projecten in ontwikkeling, waarvan de meeste niet vergelijkbaar zijn met de baseball campus overigens, zij het alleen al qua omvang van het project. Zo is er op Aruba een - weliswaar prematuur - plan om in de gezondheidszorg iets op te zetten en op Bonaire is zeer recent overleg begonnen inzake de ontwikkeling van zilte groenteteelt. Op Bonaire zijn tevens plannen voor een internationaal kite- en surfcentrum, naar een voorbeeld van de plannen op het eiland Texel. Op Sint Maarten ligt er een enigszins vergelijkbaar - multifunctioneel - plan als de baseball campus maar dan meer op voetbal gericht. Een vergevorderd project is het BonTuk Caribbean Plan, geïnitieerd vanuit Bonaire, waarbij het gaat om het idee van elektrisch rijden.

Verburg vertelt enthousiast: “Er worden binnenkort elektrische karretjes aangeschaft, de bon tuks - in eerste instantie geleverd aan Bonaire en Curaçao - die dienen om de cruisetoeristen rond te rijden. “We gaan naar de cruisebeurs in Miami om de boekingen al vanaf de schepen te regelen.” Er komen ook wat luxere wagens en pick-ups voor bijvoorbeeld duiktoeristen. Het BonTuk Caribbean Plan is een franchisemodel, waaraan een leaseplan ten grondslag ligt. Zelfstandige ondernemers worden eigenaar van zo’n bon tuk, die overigens in zespersoons uitvoering ongeveer 10.000 euro kost. De eerste worden aangekocht en geleverd op Bonaire en Curaçao, uiteraard met een investeringsregeling omdat het cruiseseizoen pas in november begint. Ook Saba en Suriname zijn geïnteresseerd en het elektrisch rijden wordt tevens onderdeel van de baseball campus.

“BonTuk Caribbean wordt daarna uitgerold over alle landen in de Caribbean met cruise-toeristen.” Niet onbelangrijk in het gehele plan is dat het - door de noodzaak van technisch goed opgeleide mensen - voorziet in een behoefte van weer nieuwe opleidingen en banen in de elektrotechniek/automotive sector.

‘Ons’ stadion

Terug naar de baseball campus op Curaçao. “In maart wordt het model voor de werkmaatschappij opgericht waarna de investering erop losgelaten kan worden. Wat hoog in het vaandel staat, is dat het stadion van Curaçao moet zijn, niet van Nederland. Het moet een Ajax-gevoel geven, ‘ons’ complex worden. Daarom is het zo belangrijk dat er voor iedereen wat te doen is, een complex voor de hele familie, een family play field met joggingbanen, zwembaden en winkels.” Het hotel wordt een sporthotel voor buitenlandse gasten met alle daarbij behorende faciliteiten op het gebied van sportverzorging en wellness. Maar daarnaast dient het als businesshotel met businessrooms, waar ook persconferenties kunnen plaatsvinden. “Het brengt traffic teweeg: sporters, families, journalisten.” Overigens wordt het terrein niet alleen voor gasten maar ook voor de lokale bevolking toegankelijk. Momenteel zijn gesprekken gaande met lokale investeerders. Zo is er het idee dat de Dutch Carribean Exchange een fonds gaat plaatsen waarin men kan participeren. Dit moet zorgen voor vijftig procent van de financiering, daarnaast zal de financiering uit de banken komen vanuit pensioenfondsen, die de verplichting hebben om in Curaçao te investeren.

Dit ambitieuze plan moet leiden tot een nieuwe economisch impuls, als anker dienen voor de sportindustrie. Het vraagt om vakmanschap op verschillende terreinen en dus opleidingen én het genereert banen in parkmanagement en ondersteunende diensten. Buiten dat alles, het biedt jongeren kansen en mogelijkheden, die wellicht ook de criminaliteit doen verminderen. En tot slot, het geeft een reden om te blijven.

Recht

Zeggenschap en controle

In artikel 1615b van het Burgerlijk Wetboek van Aruba (BWA) staat de wettelijke plicht van een werknemer om zich te houden aan voorschriften omtrent het verrichten van arbeid, alsmede aan regels die strekken ter bevordering van de goede orde in de onderneming van de werkgever. Bij de uitoefening van haar zeggenschap en het daarbij opleggen van voorschriften dient de werkgever wel te blijven binnen de perken van de overeenkomst, een eventueel toepasselijk (huis)reglement en de bestaande wettelijke regelingen.

Tekst: Eline Lotter Homan

Met de bestaande wettelijke regelingen wordt ondermeer bedoeld de verplichtingen voor de werkgever in de artikelen 1614 t/m 1614aa BWA, waarbij in artikel 1614ij BWA het beginsel van goed werkgeverschap staat verwoord: 'Een werkgever is in het algemeen verplicht al datgene te doen en na te laten, wat een goed werkgever in gelijke omstandigheden behoort te doen en na te laten.' Het gelijkluidende beginsel van goed werknemerschap staat in arti

kel 1615d BWA.
Een ander voorbeeld van een bestaande wettelijke regeling, waaraan de werkgever zich dient te houden bij de uitoefening van haar zeggenschap is artikel 8 van het Europese Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM). In dit artikel staat het recht op privacy vervat, welk recht dus ook voor een werknemer geldt. Maar hoever gaat nu dit recht op privacy van een werknemer op de werkvloer? Hieronder volgen enige algemeen aanvaarde voorbeelden van voorschriften c.q. regels en vormen van controle.

Prikklok
Het invoeren van een prikklok bij wijze van een tijdregistratiesysteem betreft een voorschrift ter bevordering van de goede orde in de onderneming van de werkgever, door middel waarvan de werkgever kan controleren of de werknemer de contractueel overeengekomen werkuren nakomt. In aanvulling op de bovenstaande wettelijke regelingen dient een werkgever zich tevens te houden aan de bepalingen van de Landsverordening persoonsregistratie. Ingevolge deze landsverordening vallen de gegevens die op systematische wijze worden vergaard middels een tijdregistratiesysteem te scharen onder beschermde persoonsgegevens. Hierdoor mag een tijdregistratiesysteem slechts worden aangelegd ten behoeve van het registreren van de aankomst- en vertrektijden van de werknemers en niet voor een ander doeleinde worden aangewend. Ook dient de werkgever ervoor te zorgen dat voorzieningen worden getroffen ter beveiliging van de persoonsregistratie en de door middel daarvan verkregen gegevens.

Cameratoezicht
Voor wat betreft cameratoezicht dient er onderscheid te worden gemaakt tussen openlijke camera's en verborgen camera's. Voorts dient de inbreuk op de privacy van de werknemer niet verder te gaan dan noodzakelijk. Openlijk (langdurig) cameratoezicht, waarbij de werknemer bewust is van de aanwezigheid van cameratoezicht, is toegestaan indien het bedrijfsbelang van de werkgever (waaronder de bescherming van haar eigendommen) hiertoe aanleiding geeft en prevaleert boven het privacy-belang van de werknemer. Dit bedrijfsbelang is evident bij bijvoorbeeld casino's en banken. Daarnaast dient de werkgever te voldoen aan het kenbaarheidsvereiste, hetgeen als voorwaarde voor de rechtmatigheid van cameratoezicht is gesteld in uitspraken van het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (HRM). Hiertoe is voldoende dat er door de werkgever regels zijn opgesteld waarin aan de werknemer wordt medegedeeld dat in nader aangegeven situaties van cameratoezicht gebruik zal worden gemaakt. De werkgever hoeft dan niet meer van te voren te melden dat hij op een bepaald moment ook daadwerkelijk camera's inzet indien zo een situatie zich voordoet. Zodra er concrete vermoedens van overtredingen zijn is in de regel kort en gericht verborgen cameratoezicht geoorloofd ter vastlegging van die overtredingen.

Internetgebruik en e-mail
De werkgever is gerechtigd om voorschriften op te leggen die bepalen dat er gedurende werktijd niet privé ge-e-maild mag worden en/of een verbod op het bezoeken van niet werk gerelateerde websites. Onderdeel van het voorschrift zal tevens moeten uitmaken hoe op de naleving van deze voorschriften toezicht zal worden gehouden. Dit kan steekproefsgewijs of gericht naar aanleiding van een vermoeden van twijfelachtig gebruik. De werkgever dient er daarbij op toe te zien dat gegevens over het mail- en internetverkeer vertrouwelijk worden behandeld en afzonderlijk met de desbetreffende werknemer worden besproken. Na de bespreking met de werknemer vergt de vertrouwelijkheid vernietiging van de verkregen (privé) gegevens. Het zakelijke mail- en internetverkeer is natuurlijk minder privacygevoelig en mag in het kader van functioneringsbeoordelingen worden onderschept en bestudeerd om waar nodig de werknemer bij te sturen.

Medische controle
Een werkgever heeft in beginsel geen zeggenschap over hoe een werknemer zich gedraagt in zijn vrije tijd. Echter, indien het bedrijfsbelang en de veiligheid van klanten of collega's dat vereisen, kan het geoorloofd zijn dat de werknemer dient mee te werken aan een medische controle op gebruik van alcohol, medicijnen en drugs. Wederom geldt dat dit steekproefsgewijs kan geschieden, op grond van een verdenking danwel na een bedrijfsongeval. Medische controle wordt in de regel ook toegestaan ten behoeve van de beoordeling van ziekteverzuim. Veelal geschiedt dit door een controlearts van de Sociale Verzekeringsbank die het ziektegeld ten behoeve van de werknemer uitkeert, doch ook contractueel kan een bedrijfsarts worden aangewezen.

Eline Lotter Homan is advocaat bij HBN Law op Aruba. www.hbnlaw.com

Mens & Werk

Invloeden van buitenaf

Zonder dat we het ons realiseren staan we de hele dag bloot aan allerlei invloeden die ons handelen en denken verstoren. Dit heeft invloed op ons gedrag. Veel mensen denken dat ze geen last hebben van dingen die om hen heen gebeuren. Ze denken dat ze gewoon door kunnen werken, kunnen blijven nadenken en handelen, maar niets is minder waar.

Tekst: Judice Ledeboer

De grootste stoorfactor in onze samenleving is de mobiele telefoon. Bijna iedereen heeft momenteel een of meerdere mobiele telefoons die ons de hele dag uit onze concentratie halen met piepjes en belletjes. De enige manier om daar aan te ontkomen is om de mobiele telefoon uit te zetten. "Dat kan niet hoor", zeggen mensen dan. "Ik moet bereikbaar zijn." Daar is natuurlijk heel lang over te discussiëren en het is duidelijk dat ieder mens zijn eigen motieven heeft om de telefoon 24/7 in zijn zak of tas te hebben. Maar hoe bizar is het gebruik van telefoons geworden. Kijk eens in restaurants, waar mensen tijdens het eten continu de telefoon beantwoorden of op hun telefoon kijken omdat er sms'jes zijn. Is dat van invloed op de sfeer en stemming? Absoluut. De mobiele telefoon stoort en verstoort en dat heeft invloed op het gedrag van iedereen. Mensen luisteren niet meer geconcentreerd, anderen raken geïrriteerd, er is minder focus en er worden fouten gemaakt.

Gedragswetenschappers doen al jaren onderzoek naar de invloeden op gedrag van 'buitenaf'. Wat kan dan van invloed zijn? Het antwoord is simpel: alles kan van invloed zijn. Het hangt er alleen vanaf hoe je met die invloeden omgaat. Een paar voorbeelden uit de praktijk. Een werkneemster liet een huis bouwen, maar de bouw verliep niet goed. Dit was van grote invloed op de stemming van deze werkneemster. Ze was kortaf tegen haar collega's en ze maakte fouten op haar werk. Ze dacht dat ze sterk genoeg was om de druk van de bouw van het huis te kunnen dragen, maar dat was niet zo. De spanning ging weg toen ze een week vrij nam om de zaken weer op de rit te krijgen. Een ander voorbeeld: een werknemer had thuis een zieke vrouw. Hij moest de hele huishouding overnemen, kinderen naar school brengen en weer ophalen, boodschappen doen en koken. Op het werk wist niemand dat zijn vrouw ziek was, maar de collega's merkten wel dat hun collega gespannen was. Toen hij vertelde dat zijn vrouw ziek was, kwam er begrip van de collega's en namen ze werk van hem over.

En nu wat subtielere invloeden op het gedrag. In de verkoopwereld worden allerlei slimme tactieken, woorden, zinnen, gebaren, kleuren en geuren gebruikt om het koopgedrag van de consument te beïnvloeden. Zo zijn er geuren die aanzetten tot kopen. Heel subtiel worden die geuren in de winkels verspreid. Ook licht en kleuren zijn van invloed. Er zijn hele filosofieën over kleuren en licht in pashokjes, want de ene kleur maakt slanker en bij bepaald licht zien mensen geen oneffenheden op hun gezicht waardoor kleding ook weer 'beter' staat. Resultaat: de jurk wordt gekocht. Kleding is sowieso van grote invloed. Niet alleen op de persoon die de kleding draagt, maar ook voor de ander. Een waar gebeurd verhaal: een man liep in een korte broek en op slippers een bank binnen om een rekening te openen. Hij wilde zelfs meer. Hij wilde geld investeren in projecten. Hij was multimiljonair. Hij werd echter behandeld alsof hij een studentje was die wat geld kwam wisselen of zoiets. Hij werd zelfs een beetje minachtend aangekeken. Deze man voelde zich niet prettig bij die bank en besloot om naar een andere bank te gaan. Blijkbaar moet een miljonair er anders uitzien en kan hij zich niet kleden in een korte broek met slippers. Dit geeft aan dat kleding niet alles zegt over iemand. Wij ervaren mensen die netjes gekleed gaan anders dan mensen die slordig gekleed gaan. Ook titels kunnen van invloed zijn op mensen. Zo zijn er mensen die zeggen dat ze een titel hebben om meer aanzien te krijgen, omdat men mensen met een titel anders 'ziet'.
En dan de filosofie achter de indeling van de producten in een supermarkt. Hoe verleidelijk zijn de snoepjes en repen chocola bij de kassa, waar men dikwijls even moet

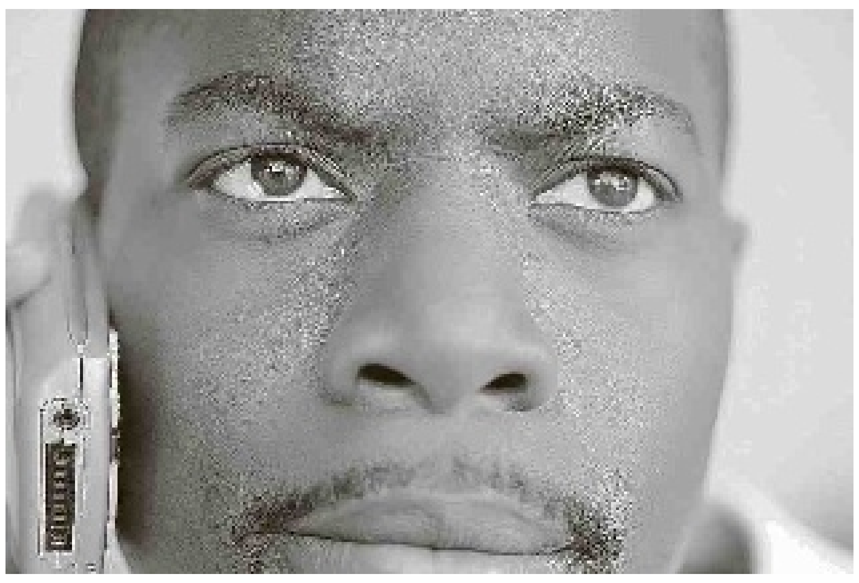

De grootste stoorfactor in onze samenleving is de mobiele telefoon.

wachten voordat men geholpen wordt. Dus toch maar even die lekkere chocolade kopen. Het ziet er zo lekker uit! Dit noemt men een impuls-aankoop, beïnvloed door de omstandigheden wordt een product gekocht.
En op deze manier staan we de hele dag bloot aan invloeden van buitenaf. Het is niet te vermijden, maar men kan wel leren ermee om te gaan. Je moet sterk in je schoenen staan om alles dat er om je heen gebeurt niet van invloed te laten zijn. Je gedrag kan erdoor veranderen waardoor mensen ook weer anders op je gaan reageren. Je bewust zijn van invloeden van buitenaf is al een goed begin om je niet te laten meeslepen in dat wat anderen willen dat jij doet of denkt.

Marketing

Dokter help!

Hij was net iets te dik, net iets te zelfvoldaan, net iets te zeker. Zijn auto net iets te patserig, zijn sigaar net iets te dik, zijn derde telefoon net te veel, zijn horloge net iets te groot, zijn bovenste knoop net te weinig, zijn ring net te bling, zijn zonnebril net te glimmend, zijn boks net te hard...

Tekst: Marcel Truyens

Tegenover mij had de belichaming van het ondernemerschap plaatsgenomen. Een vleesgeworden powerhouse. Althans zo dacht hij er zelf over. Al jaren runde hij een wirwar aan ondernemingen en activiteiten, overal pikte hij een graantje mee en ging het met het één niet goed, dan compenseerde het andere dat wel weer.

Diversificatie
Maar de klad zat erin, de economie, de regeringen, het belastingsysteem, de brandstofprijzen, importheffingen, het toerisme, de bouw, alles was tegen hem, de ondernemer. De hardwerkende risiconemer werd door allerlei omgevingsfactoren belemmerd in zijn ontwikkeling. Met zijn diepe zakken kon hij het gemakkelijk nog jaren uitzingen, maar dat was de bedoeling niet. Of ik hem er, voor een zacht prijsje uiteraard, eventjes vlot uit kon helpen...
Als een huisarts die een diagnose moet stellen begon ik mijn standaardlijstje af te werken om enig inzicht te krijgen in zijn businessmodel. "Wie zijn je klanten", vroeg ik hem. Er volgde een lange stilte uiteindelijk gevolgd door de vraag waarom ik dat weten wilde. Klanten waren in zijn optiek niet veel meer

Wat als die klant niet meer klant is?

dan een noodzakelijk kwaad, hij had ze nou eenmaal nodig, maar zonder klanten zou zijn wereld er een stuk aantrekkelijker uitzien.
Alles, werkelijk alles begint bij de klant, dus wie zijn het, zijn er verschillende type klanten te onderscheiden en wat zijn hun behoeften. Welke waarde biedt uw product de klant? Veel ondernemers zijn gewend vanuit het product te denken, maar als u gaat denken vanuit de klant, dan gaat u snappen dat het om de waardeperceptie van die groep gaat.
Wil de klant uw product ook echt hebben? Welke behoefte of probleem lost u op? Op welke manier gaat u de contacten met uw klanten aan? Is dit alleen via medewerkers, online, of hebt uzelf intensieve face-2-face momenten? Vraag uzelf af, waarom doet u dat op deze manier en is dat voor uw klanten de juiste? Hoe krijgen uw klanten uw product of dienst? Kunnen ze dit in een winkel kopen, of online, bij u direct of via een distributiekanaal? Hoe krijgen ze de informatie over uw product?
Waar verdient u nou precies uw geld mee? In principe gaat het hier om geld, maar u kunt hier ook heel goed zaken bedenken als plezier of vervulling. Staat hetgeen u aan inkomsten krijgt in verhouding tot wat de klant er voor wil/verwacht te betalen? Wat zijn de bronnen die u moet aanboren om uw product te maken? Om het contact met uw klanten te onderhouden? Om het product bij de klant te krijgen of om betaald te krijgen? Welke activiteiten ontplooit u precies om uw product of dienst te maken? Om het bij uw klant te krijgen? En wat moet u doen om de relaties en de kanalen in stand te houden?
Wie spelen er in uw hele bedrijfsproces een belangrijke rol als partner? Dat wil zeggen wie staat naast u in het tot stand komen van uw dienst/product? Wat doen zij precies voor activiteiten in het totale proces? Welke bronnen krijgt of koopt u van uw partners?
En tenslotte uw kosten: Het benutten van uw resources kost geld. Huur van een pand, computer-apparatuur etc. Het gaat om het geld dat u kwijt bent om uw resources te benutten en om uw kernactiviteiten te ontplooien.
Al minstens een half uur had hij niet meer naar zijn drie telefoons gekeken - waarvan ik me intussen afvroeg welke de zakelijke, welke privé en welke exclusief voor zijn bijvrouw was. Van de weeromstuit stak hij een enorme sigaar in de brand en gezamenlijk begonnen we de antwoorden in kernwoorden op geeltjes te schrijven die we op de flip-over plakten in het vak waar de vraag stond. Vervolgens stelde ik hem de 'Wat als...' vragen: Wat als die klant niet meer klant is? Wat als die partner wegvalt? Wat als je de distributie anders inricht? Wat als je afscheid neemt van die of die activiteit? Wat als je juist distributie toevoegt, of wat als je juist een extra of nieuwe partner zoekt? Zo werd ook hem langzaam maar zeker duidelijk wat er niet deugde, dat hij slechts vanuit producten had geredeneerd in plaats vanuit klanten. Dat een aantal activiteiten er leuk uitzag voor de buitenwereld maar hem meer tijd, energie en geld kostten dan ze opbrachten. Dat hij juist minder sexy activiteiten die wel geld opbrachten had verwaarloosd door ze aan anderen binnen zijn bedrijf over te laten.
Als u te dik bent en u gaat naar de huisarts, dan zal hij u vermoedelijk een dieet voorschrijven. Door u in te schrijven bij een sportschool valt u niet af. Als u echt iets aan uw gewicht wilt doen zult u zich aan uw dieet moeten houden en zich een aantal malen per week in het zweet moeten werken. Iedereen weet dat! Ik vroeg me bij het afscheid nemen af hoe het met deze 'patiënt' zou gaan. Had ik hem werkelijk iets verteld dat hij nog niet wist? Ging hij er werkelijk mee aan de slag? Of zou hij rustig verder gaan waarmee hij al jaren bezig was?

Om redenen van vertrouwelijkheid kunnen namen, producten, markten en feitelijke omstandigheden anders zijn benoemd dan in de realiteit het geval was.

**Marcel Truyens is senior consultant bij Stradius te Curaçao.
E | marcel@stradius.com W| www.stradius.com**

Landbouw

‘Voedsel is de nieuwe olie’

De wereldvoedselprijzen zijn de laatste drie maanden licht gedaald, maar de voorraden blijven klein. De tijd van overschotten is definitief voorbij, en dat terwijl de kans op misoogsten blijft toenemen.

Tekst: Lester Brown

In 2012 liepen de voedselprijzen op, onder meer door extreme droogte in de Verenigde Staten. Eind 2012 is die prijs weer licht gedaald. Uit de cijfers die de FAO deze week publiceerde blijkt dat de index die de organisatie gebruikt intussen is gestabiliseerd op 210 punten. Dat is lager dan de piek van 238, twee jaar geleden, die samenviel met opstanden in de Arabische wereld. Maar de voorraden blijven klein: 20,1 procent van de jaarlijkse consumptie, wat neerkomt op 73 dagen voorraad.

Daardoor is de prijs gevoelig voor misoogsten en tegenvallers.

De wereld is in een periode van structurele voedselschaarste terechtgekomen. Voedsel is de nieuwe olie. Land is het nieuwe goud. Aan de vraagzijde komt dat door bevolkingsgroei, economische groei en het gebruik van plantaardige brandstoffen voor auto’s. Aan de aanbodzijde komt het door extreme bodemerosie, groeiende watertekorten en een oplopende temperatuur. Als we deze trends niet kunnen omkeren, zal voedsel schaarser worden, honger toenemen en het hele maatschappelijk bestel uiteindelijk in elkaar storten.

Tijd van overschot

De tweede helft van de twintigste eeuw was een tijd van grote overschotten. Behalve letterlijke graanoverschotten was er ook een overschot aan land, vooral in de Verenigde Staten, dat braak bleef liggen om ingezet te worden in slechte jaren. Toen het Indiase regenseizoen bijvoorbeeld uitbleef, in 1965, verscheepten de VS een vijfde van hun tarwe naar India om een hongersnood te voorkomen. Op de wereldgraanprijs had dat amper effect.

In de loop der jaren werd de mondiale vraag naar graan echter zo groot dat het Amerikaanse programma voor braakliggend land in 1986 werd uitgefaseerd. Later begon de wereld ook in te teren op de graanvoorraden. In 2001 waren die nog zo groot als 107 dagen consumptie. Van 2002 tot 2011 was dat echter gemiddeld nog maar 74 dagen. Een periode van ongekende overschotten was aan zijn eind gekomen.

De laatste jaren zitten de graanvoorraden nog maar iets boven de 70 dagen, tot voor kort beschouwd als het minimale gewenste aantal dagen. Dat terwijl de temperatuur stijgt, de droogtes extremer worden en de hittegolven feller. Dit kan oogsten serieus doen verkleinen en chaos op de graanmarkt veroorzaken. De wereld leeft nu bij het jaar, in de hoop dat er altijd genoeg is om de vraaggroei aan te kunnen.

We moeten niet vergeten hoe eerdere beschavingen aan hun eind zijn gekomen. Vaak kwam dat door weinig duurzame landbouwpraktijken. De Soemeriërs gingen ten gronde door verzilting, een effect van een verkeerd irrigatiesysteem. De neergang van de Maya’s kwam onder meer door bodemerosie.

De huidige wereld bevindt zich ook op zo’n pad. Het is geen zout, maar kooldioxide dat ons systeem in gevaar brengt. En net als de Maya’s erodeert de bodem door verkeerd landgebruik. Het probleem is nu dat er verschillende problemen tegelijkertijd optreden, zoals ontbossing en uitputting van watervoorraden.

De voedselprijzen zijn het dubbele van wat ze tussen 2002 en 2004 waren. Dat is voor rijke westerlingen misschien geen groot probleem, maar wel voor mensen die meer dan de helft van hun dagelijkse budget aan voedsel besteden. Het aantal mensen met honger is toegenomen van 792 miljoen in 1997 tot bijna een miljard nu. Als we niet van koers veranderen, zal deze trend zich voortzetten.

Boeren kunnen steeds moeilijker meekomen met de wereldwijde vraag. De wereld betreedt een tijdperk van permanente voedselschaarste. Het resultaat zal een groeiende competitie om de natuurlijke hulpbronnen zijn. Kortom, een nieuwe geopolitiek van voedsel.

Lester Brown is voorzitter van het Earth Policy Institute.

Lester Brown

Mobiliteit

Mexico ontbeert totaalvisie verkeer

De Mexicaanse steden zijn niet klaar voor het steeds drukker wordende verkeer, zeggen experts. Het openbaar vervoer groeit niet mee met de snelle verstedelijking

Weinig Mexicaanse steden nemen het mobiliteitsvraagstuk ernstig, zegt Xavier Treviño, directeur Mexico van het Amerikaanse Instituut voor Transport- en Ontwikkelingsbeleid (ITDP).

Vijf miljoen huizen leeg

Het land telt 32 steden van meer dan 500.000 inwoners, samen goed voor de helft van de Mexicaanse bevolking. De steden verstedelijken snel, vooral horizontaal, waardoor de dichtheid zeer laag blijft. In het hele land staan naar schatting vijf miljoen huizen leeg omdat ze te afgelegen of onveilig zijn.

In de stadsplanning wordt geen rekening gehouden met de uitbreiding van diensten, zoals transport, water, elektriciteit en vuilnisophaal, zeggen experts.

“Het mobiliteitsbeleid is vooral gericht op de aanleg van auto-infrastructuur”, zegt Jimena Iracheta van het Eure-centrum, dat stadsproblemen bestudeert. “Een totaalvisie op mobiliteit ontbreekt.”

Meer dan 10 miljard euro

In de vijf grootste steden belopen de verliezen door onder meer autofiles, vervuiling, ongevallen en lawaai meer dan 10 miljard euro, zegt het ITDP.

Er rijden in Mexico meer dan 29 miljoen gemotoriseerde voertuigen. Tegen 2030 zal dat met 70 procent gestegen zijn. Volgens overheidsberekeningen stoot Mexico 748 miljoen ton CO2 uit. Daarvan komt een vijfde van het transport.

De overheid onderneemt wel pogingen om de groeiende mobiliteit de baas te kunnen. Sinds 2008 stimuleren het Nationaal Infrastructuurfonds en het Federale Steunprogramma voor Collectief Vervoer (Protram) het opstellen van gemeentelijke mobiliteitsplannen.

Normen voor planning

Het Protram heeft 40 projecten lopen in 28 steden. In 2011 investeerde het ruim 300 miljoen euro in diverse projecten. Nu beschikt het over 650 miljoen euro voor projecten in voorbereiding. Op het programma staan onder meer negen snellebuslijnen en twee treinverbindingen.

“We zien pogingen om stadsontwikkeling aan mobiliteit te koppelen”, zegt Iracheta. “Maar wat we echt nodig hebben, is een wetgeving die de manier van plannen normeert, de gemeenten verplicht goed te plannen en daarbij sterk met het transport rekening te houden.”

De hoofdstad, die met meer dan twintig miljoen inwoners de derde grootste stad ter wereld is, bevindt zich in de voorhoede van de ontwikkeling van transportalternatieven. Het beschikt onder meer over een net van snellebuslijnen en huurfietsen. Ook met de installatie van parkeermeters probeert de stad sinds vorig jaar het autogebruik verder te ontmoedigen.

MKB

Conflicten en lastige mensen

Iedereen heeft van tijd tot tijd te maken met lastige mensen. Dat wil zeggen, mensen die wij lastig vinden. Lastig zijn is namelijk geen eigenschap van iemand, maar meer een beoordeling van iemand anders. In deze column geeft Willem Jan Stokhof van Gr8-skills een aantal tips om de relatie met mensen die wij als lastig ervaren goed te houden en kijken we naar een aantal manieren om met conflicten om te gaan. Conflicten zijn nu eenmaal niet altijd te vermijden.

Tekst: Willem Jan Stokhof

De eerste tip is eigenlijk al gegeven in de inleiding van dit artikel: lastig zijn is geen op zichzelf staande eigenschap van iemand, maar veel meer onze beoordeling van iemands gedrag. Iedereen neemt het gedrag van een ander op zijn eigen manier waar en geeft er zijn eigen betekenis aan. Wat voor de één storend is of als lastig wordt ervaren, hoeft voor een ander helemaal geen issue te zijn. Wij bepalen dus eigenlijk zelf of we iemand lastig vinden of niet.

Mensen die we lastig vinden kunnen toch gelijk hebben met wat ze zeggen. ‘Begrip komt voor begrepen worden’ zei wijlen Stephen Covey al. Dat betekent dat het altijd een goed idee is om bij de ander door te vragen naar de kern van zijn boodschap en nieuwsgierig te zijn naar de reden van zijn gedrag. Als de ander merkt dat wij oprecht geïnteresseerd zijn in wat hem beweegt, dan zal hij zich door ons begrepen voelen. En daarmee verdwijnt vaak de aanleiding voor het gedrag dat wij als lastig ervaren.

Wat zeker helpt als we willen vermijden dat een situatie uit de hand loopt, is ons bewust te zijn van het feit dat we het lastige gedrag van de ander niet persoonlijk hoeven op te vatten. Onze relaties met andere mensen worden aangedreven door -vaak onbewuste - emoties. Zolang wij zelf de controle kunnen houden over onze eigen emoties gaan deze niet met ‘ons aan de haal’. Rustig kunnen blijven door onze eigen emoties te herkennen en als het ware ‘te kunnen parkeren’ voorkomt escalatie en geeft ons de kans om de regie op de relatie in handen te houden.

Maar soms is een conflict niet te vermijden. Wij kennen allemaal de negatieve effecten van conflicten zoals emotionele schade aan de relaties die we onderhouden en soms ook een persoonlijk verlies in zakelijk opzicht. Toch kunnen conflicten ook constructief zijn;

u wordt gestimuleerd om creatief te zijn om een uitweg te vinden. Conflicten scheppen vaak duidelijkheid. Conflicten kunnen ook voor verbondenheid zorgen in een groep (tegen een gemeenschappelijke vijand).

Omgaan met conflict

Iedereen gaat anders met conflicten om. Meestal kiezen we onbewust voor steeds min of meer dezelfde stijl om met een conflict om te gaan. Dat is onze voorkeursstijl.

Hoe iemand reageert in conflicten wordt voornamelijk bepaald door de mate waarin hij zich laat leiden door twee basale motieven :

- De zorg voor de relatie met anderen;
- De zorg voor de eigen doelen en belangen.

De mate waarin we onze opstelling in een conflict laten bepalen door een van beide motieven bepaalt de manier waarmee we met een conflict omgaan. Met behulp van deze twee dimensies kunnen we de verschillende stijlen van conflicthantering bepalen:

Forceren - een zeer assertieve manier van optreden met weinig zorg voor de ander. Men wil zijn eigen doelen doordrukken als het moet ten koste van de belangen van de ander.

Het gaat met deze stijl om winnen of verliezen.

Confronteren - deze aanpak is gericht op het nastreven van uw eigen doelen, maar ook op het goed houden van de relatie met de ander. Wanneer de belangen strijdig met elkaar blijken te zijn, gaat men op zoek naar een oplossing die voor iedereen acceptabel is.

Ontlopen - Deze manier van reageren is gebaseerd op weinig aandacht voor de ander en weinig assertiviteit of opkomen voor de eigen belangen. Mensen met deze voorkeursstijl leven vaak onder grote druk van normen. Ze hebben veel kritiek op anderen die zich niet aan de normen houden, maar ze uiten dat niet, want ze vinden dat ze daar het recht niet toe hebben. Ze kunnen namelijk zelf ook niet aan hun eigen hoge normen voldoen. Door zich terug te trekken loopt men weinig risico. Maar met deze stijl krijg je niet wat je wilt.

Toedekken - Deze manier van een conflict benaderen is primair gericht op de onderlinge relatie, ook als dit ten koste gaat van de eigen belangen. Het gedrag dat hier bij hoort is: men cijfert zich weg en geeft de tegenpartij in alles toe.

Compromis sluiten - Het gaat hier om concessies doen aan de ander en concessies verkrijgen van de ander. Dit is vaak een goede manier om snel een tijdelijke overeenkomst te bereiken in ingewikkelde situaties. Beide partijen leveren iets in en zullen dus licht ontevreden zijn.

Hoe bewuster wij zijn van onze eigen emoties en ons eigen gedragspatronen en voorkeursstijl des te gemakkelijker kunnen we een keuze maken hoe we ons opstellen in conflictueuze situaties. We kunnen dan kiezen hoe we handelen. En dit zal de effectiviteit van ons gedrag enorm verhogen.

Soms is een conflict niet te vermijden.

InnovatieCentrum Curaçao

Het InnovatieCentrum Curaçao is een stichting die als doel heeft: ondernemers stimuleren en ondersteunen bij duurzame innovatie van hun organisatie, producten en/of diensten.

Meer informatie vindt u op www.icc.an

Natuur Bonaire op waarde geschat (1)

Ruim 100 miljoen dollar toegezegd

Het is als een sprookje. Er was eens... Vele honderden jaren geleden zag Bonaire er heel anders uit. Van kust tot kust begroeid met weelderige bomen. De bomen groeiden tot letterlijk in de hemel. Maar toen kwam de mens...

Tekst: Peter Onvlee

Het is het verhaal van de bomen dat Stinapa, de Stichting Nationale Parken Bonaire, schetst. Stinapa is de non-gouvernementele organisatie die het beheer voert over de twee nationale parken van het eiland, het in 1979 gestichte Bonaire National Marine Park, dat de gehele kustlijn van het eiland tot een diepte van 60 meter omvat inclusief Lac, Gotomeer, Pekelmeer, Slagbaai en Klein Bonaire en het al tien jaar oudere Washington-Slagbaai National Park. En het einde van dat bomenverhaal? Door de mens, eerst wat Indianen uit Zuid-Amerika, daarna de Europeanen in hun schepen, Spanjaarden, Britten en Hollanders, stortte de ene boom na de andere krakend ter aarde en de bijl werd ook in de bomen op Klein Bonaire gezet. Het heeft maar weinig gescheeld of beide eilanden zouden zijn kaalgekapt. En, zo concludeert Stinapa in haar Makubekèn, vernoemd naar een oud Papiaments woord dat kan worden vertaald als bericht, aankondiging, bekendmaking, kennisgeving of mare, door de kapwoede veranderde het eens zo mooie groene eiland van gedaante. Verdwenen waren de reusachtige bomen met ritselende bladeren. Verdwenen was ook het voedsel van heel veel dieren.

Dat bomenbestand is op Bonaire nooit meer hersteld. Met dank opnieuw aan de Spanjaarden. Die brachten de geiten en ezels naar het eiland, dieren die er oorspronkelijk niet voorkwamen. Die grondige grazers hebben er anno nu voor gezorgd dat zelfs na enkele honderden jaren het bomenbestand niet meer is hersteld. Met z'n tienduizenden vreten de geiten bijna alle jonge boompjes en struiken op. En de mens doet er nog een schepje bovenop. Met loaders worden de stukken (bouw)grond 'schoongemaakt', wat tot een van de grootste problemen op het eiland heeft geleid: erosie. Omdat er niet genoeg wortels van bomen en planten zijn om de vruchtbare aarde vast te houden spoelt die weg in de regen of waait weg met de wind.
Maar toch, die natuur van Bonaire is niet waardeloos. Integendeel.

Een recent onderzoek, acht deelrapporten verder en vijf door de onderzoekers ontwikkelde policy briefs met beleidsaanbevelingen, dat in de laatste week van januari door staatssecretaris Sharon A.M. Dijksma van Economische Zaken naar de Tweede Kamer is gestuurd, vermeldt dat de natuur van de sinds 10 oktober 2010 bijzondere Nederlandse gemeente jaarlijks ruim honderd miljoen dollar, om precies te zijn, 105 miljoen dollar, waard is. Daarvan zijn 37 miljoen dollar feitelijke opbrengsten voor Bonaire. En meer dan tachtig procent, 83 om precies te zijn, van de berekende waarde komt ten goede aan het toerisme naar het eiland. Bijna tachtig procent van de banen heeft een directe of indirecte relatie met toerisme. "Alleen al daarom moet er alles aan worden gedaan om de natuur te behouden,' zeggen de onderzoekers Pieter van Beukering van het Instituut voor Milieuvraagstukken, een interdisciplinair onderzoeksinstituut van de Vrije Universiteit van Amsterdam, en Esther Wolfs van adviesbureau WKICS uit Bonaire.

Het onderzoek maakt deel uit van de TEEB NL-studie, de Economics of Ecosystems and Biodiversity Netherlands-studie. Die studie drukt die rijkdom uit in dollars. En maakt zo inzichtelijk hoe groot de waarde van de natuur is - maar ook hoe schadelijk - voor en van zaken als toerisme, scheepvaart, visserij, landbouw, industrie, zoutwinning, afvalwaterlozing of het storten van afval. De rijkdom omvat volgens de onderzoekers koralen, zeeschildpadden, flamingo's, mangrovebossen en honderden vogel- en vissoorten. Dat Bonaire, circa 288 vierkante kilometer groot en met dus twee beschermde natuurparken, ondanks de bomenkap nog rijk is aan prachtige natuur was natuurlijk geen geheim. Niet voor niets heeft ook het Marinepark op Bonaire sinds 27 september van het afgelopen jaar de status van (Nederlands) nationaal park gekregen.

In haar brief van 22 januari aan de Tweede Kamer, waarin Dijksma ook voor 31 januari een algemeen overleg aankondigde over het zogenoemde TEEB-rapport waarin ze nader in zou gaan op de verworven kennis en het vervolgtraject - een overleg dat overigens op het laatste ogenblik tot nader order is uitgesteld - zegt de staatssecretaris dat die waarde van de natuur 'een stevige inzet' rechtvaardigt voor het behoud van de biodiversiteit. "Het Rijk is daar ten dele verantwoordelijk voor zoals staat in de Wet grondslagen natuurbeheer- en bescherming BES", zegt ze. Ze heeft ook al toegezegd dit voorjaar het Natuurbeleidsplan Caribisch Nederland te presenteren waaruit blijkt hoe ze invulling gaat geven aan deze verantwoordelijkheid.

Natuur is zeker in het geval van Bonaire rijkdom. Dat maakt duidelijk dat de welvaart op het eiland is gebaseerd op de natuur om ons heen. Natuurlijk is niet aan elk stukje koraal een prijskaartje te hangen. "Maar", zegt Van Beukering, "we hebben nu wel inzicht in de mogelijkheden waarop de natuur geld en welvaart op kan leveren. En hoe we dat in stand kunnen houden." Dat die natuurpracht van Bonaire toeristen trekt, is niet het enige wat de natuur zo belangrijk maakt voor de eilandbewoners. De onderzoekers vroegen vierhonderd mensen die op Bonaire wonen hoe zij de natuur waarderen. Hoeveel tijd besteden zij bijvoorbeeld in de natuur? En op welke manieren maken ze gebruik van het landschap en de zee? Als zeeschildpadden, koraal en roze flamingo's verdwijnen, gaan de toeristen liever naar andere eilanden. Dat betekent minder werkgelegenheid voor de bewoners. De prijzen voor geïmporteerd voedsel zullen stijgen, omdat importeren van kleinere hoeveelheden duurder is. En voor de bewoners zelf is bbq-en en wandelen prettiger in een natuur die niet aangetast en vervuild is.
Tegelijkertijd laat het onderzoek - een willingness to pay-studie - zien, dat ook mensen in Nederland veel waarde hechten aan de natuur van Caribisch Nederland. Elk Nederlands gezin is bereid vijftig euro per jaar te betalen als zij zo achteruitgang van de natuur op en rond de eilanden kunnen voorkomen. Wolfs: "Het zou ook niet eerlijk zijn alleen de bewoners van Caribisch Nederland de verantwoordelijkheid voor het beschermen van eiland- en onderwaternatuur in de schoenen te schuiven. Net zoals de inwoners van het Waddeneiland Texel niet als enige verantwoordelijk zijn voor het behoud van de Waddenzee. Heel Nederland betaalt mee aan de bescherming van de Waddenzee." En Van Beukering vergelijkt die gedeelde zorg voor de natuur van Bonaire met de zorg die de maatschappij draagt voor waardevolle kunstwerken. "Neem een schilderij als de Mona Lisa. Dat is van onschatbare waarde voor de hele wereld. Het zou als een groot verlies beschouwd worden als het schilderij verloren gaat. En dat komt niet alleen door het geld dat bezoekers van het museum neertellen voor een toegangskaartje."
Voor hun onderzoek interviewden de onderzoekers Van Beukering en Wolfs in totaal 1500 personen, variërend van bewoners tot toeristen en van natuurbeschermers tot beleidsmakers. Ze onderzochten op welke manieren mensen de natuur gebruiken en hoe die natuur zorgt voor opbrengsten. Dat kan gaan om voor de hand liggende zaken als geld verdienen met vissen of duiktoerisme. Maar de natuur is ook waardevol als bescherming van de kust dankzij koralen en mangroven. Maar ook de keerzijde is bekeken. Het probleem van de op het eiland massaal vrij grazende geiten en de daaruit voortkomende natuurschade. Geiten dus die het land kaal vreten en zorgen voor erosie; het water dat niet door planten en bomen wordt vastgehouden en de modder meeneemt de zee in. Gevolg: aantasting van het koraal.
En dat, zegt de samen met zijn vrouw, tv-presentatrice Yvon Jaspers, vijfvoudig winnares van de Zilveren Televizier-ster en het gezicht van KRO's Boer zoekt Vrouw, in Loenen aan de Vecht wonende Pieter van Beukering, kan leiden tot minder duiktoeristen. "Terwijl die naar het eiland komen en hun geld uitgeven voor de koraalpracht die typerend is voor Bonaire. Schade aan de natuur betekent dus schade voor de economie van Bonaire." Omgekeerd toont de TEEB-studie aan dat het aanleggen van een werkend riool- en afvalwaterzuiveringssysteem, waarmee het eiland druk doende is, al is het systeem nog zeer onto-ereikend, juist zorgt voor miljoenen winst wanneer de natuur zich ongeschonden kan ontwikkelen. Oftewel wat de Britten zeggen: 'een ounce van preventie is de moeite waard en vaak beter dan een pond voor genezen'. Het is efficiënter om (uitgebreide) milieuschade te voorkomen dan te proberen het milieu te revitaliseren terwijl er nog veel bedreigingen zijn. Een scenario gericht op de bestrijding van invasieve soorten is zeer kosteneffectief. En er dreigt nog al wat. Als de huidige bedreigingen niet kunnen worden weggenomen zal er van wat de studie de TEV van Bonaire noemt, de totale economische waarde van de natuur van Bonaire, van de huidige 105 miljoen dollar per jaar over tien jaar nog maar 60 miljoen over zijn en over dertig jaar zelfs minder dan 40 miljoen.

Dit is deel één van een tweedelige serie

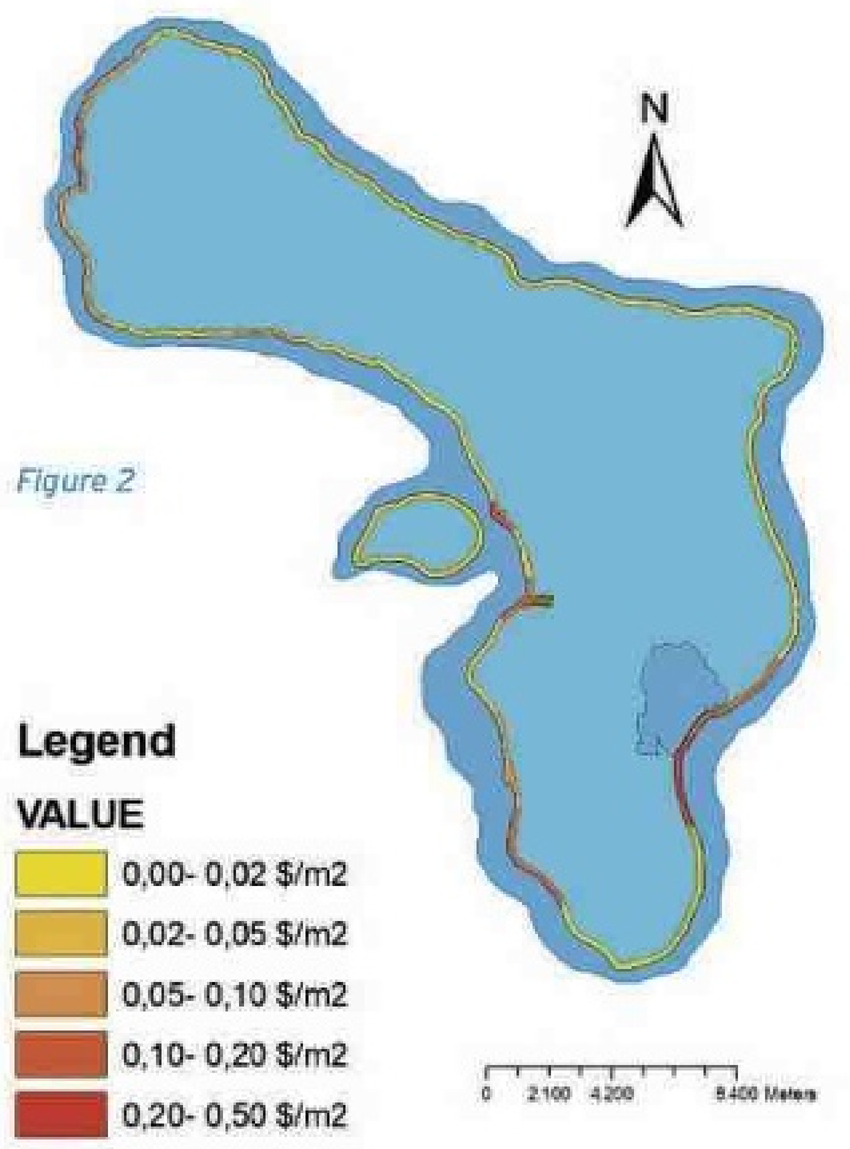

Value of nature in the Caribbean Netherlands for citizens in the Netherlands

Boeken

Handboek Online Marketing - Compleet herziene druk

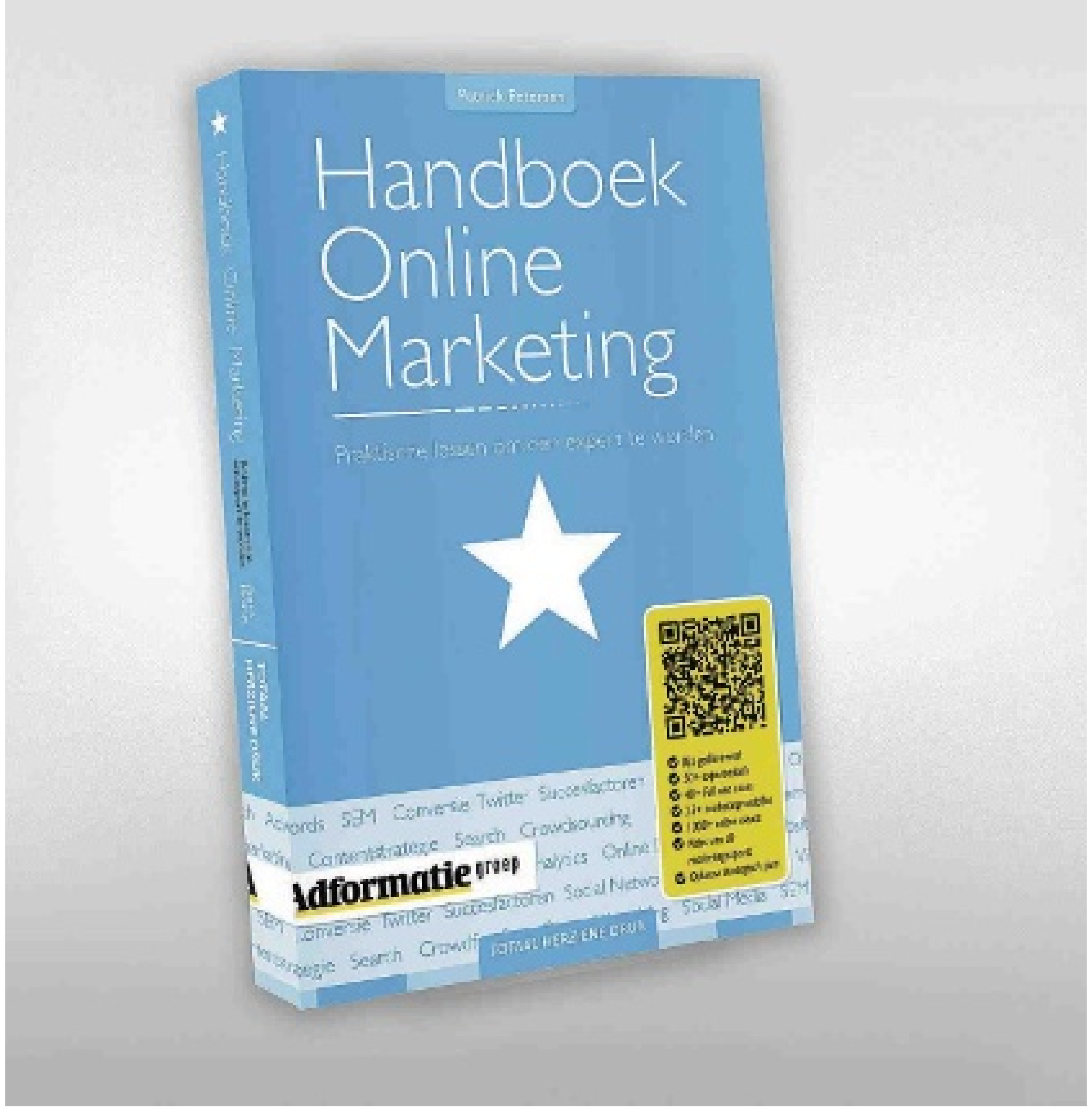

Het HOM3 is compleet herzien en herschreven en richt zich op Online Marketing 3.0 als ook op de strategische diepte van de verschillende onlinemiddelen.

Het HOM3 kent 15+ extra praktische strategische marketingmodellen en een zwaardere opbouw van een complex strategisch online-marketingplan. Hiermee is het handboek zowel een managementboek als leerboek.

Het HOM3 kent veel diepte op onder meer het gebied van analyse en online-strategiebepaling, onderwerpen zoals contentstrategie, strategische online-marketing, social media-marketing, virale en engagementmarketing en mobile marketing.
Het HOM3 kent 20+ nieuwe bedrijfs- en expert-cases van onder anderen Egbert Jan van Bel (auteur 'Kloteklanten', Social EDM, docent, spreker), Hans Molenaar (PIM, Marketeer of the Year, Beeckestijn Business School), Erwin Blom (realtime revolutie), Richard Otto (MobileMarketing.nl), Achmea Avero, E.J. van der Bos (auteur Pinterest for Business), Stephan Fellinger (RTL7, Blogo, SpinAwards oprichter, docent), Boris Veldhuijzen van Zanten, Olaf Molenaar (docent online marketing), Jordie van Rijn (DDMA-commissie), TEDxDelft, Herman Couwenbergh (Twittermania), Wim van der Mark (oprichter IDMK, docent online-marketingstrategie) en Jeroen de Bakker van de awardwinning mobile app Boodschapp.

Wilt u een keer meewerken aan deze rubrieken?

Bel 736-9050 of mail napa@amigoe.com en meld u aan!

Business Agenda

Internationaal

Intermodal South America
Van 2 tot 4 april vindt er in Brazilië een belangrijke beurs plaats op het gebied van cargo shipping, waar nu al naar uitgekeken wordt.
Intermodal South America presenteert zich op de een na grootste en belangrijkste vakbeurs in de wereld. Drie dagen lang komen de grote spelers in de logistieke sector, het vrachtvervoer en de buitenlandse handel samen in het São Paulo Business Center in Brazilië nabij Congonhas Airport.
Intermodal South America brengt een verscheidenheid van topleveranciers uit de hele wereld in de vier grote transportsectoren (lucht, zee, weg en spoor) bijeen. Een niet te missen evenement voor cargo shippers die op zoek zijn naar nieuwe en innovatieve oplossingen voor hun logistiek, vrachtvervoer en internationale handelsstrategieën.

Gedurende drie dagen kunnen deze cargo shippers op één plaats logistieke en transportoplossingen vinden en netwerken opbouwen die hen kunnen helpen om hun verzendkosten te verlagen en hun levertijden en winstmarges te verbeteren.

In drie dagen van netwerken en relaties opbouwen, kunnen toonaangevende dienstverleners strategische partnerschappen met internationale leveranciers aangaan en nieuwe zakelijke kansen scheppen met directe toegang tot Braziliaanse cargo shippers.

Intermodal is een belangrijk kanaal om acquisitie te doen. Daarnaast is merkpositionering belangrijk en het bezoeken van de beurs kan een rol spelen bij het zich handhaven in een steeds concurrerender markt.

De tentoonstelling telt meer dan 45.000 bezoekers met beslissingsbevoegdheid, meer dan 550 nationale en internationale exposanten, 36.000 vierkante meter tentoonstellingsruimte en 45 vertegenwoordigende landen.

Beroep onder de loep

'De fijnere dingen in het leven'

In de rubriek 'Beroep onder de loep' vertellen mensen over hun ervaringen in hun beroep. Deze week: Sharin Tempelman-Treurniet. Zij is regional director bij Eleqt.

Tekst en foto: Roxanne Martha

Wat houdt je functie in?
"Eleqt is een sociaal netwerk vergelijkbaar met onder meer Facebook en Hyves. Wereldwijd heeft Eleqt 160.000 leden waarvan 2500 uit Curaçao. Lid worden kan alleen via een uitnodiging van iemand die al lid is. Er bestaat de indruk dat het iets voor mensen met veel geld is, maar dat is niet zo. Eleqt is een platform voor mensen die de fijnere dingen in het leven kunnen waarderen en graag hun kennis en ervaring daarin willen delen en verbreden. Het kan om verschillende dingen gaan: een bepaald merk of een favoriete uitgaansgelegenheid, maar ook meer zakelijke aangelegenheden zoals een bank die een interessante dienst biedt. Als 'regional director' ben ik onder meer belast met het introduceren van Eleqt in de Caribische regio om zodoende meer leden te werven. Daarnaast houd ik me ook bezig met het organiseren van evenementen. Dat kunnen uiteenlopende activiteiten zijn zoals een 'business-netwerkactiviteit' tot een 'tasting' of gewoon een feestje. Op 26 februari aanstaande hebben we bijvoorbeeld een launch-evenement op St. Maarten bij 'Le Shore'. Dan kunnen mensen van St. Maarten die al lid zijn en ook niet-leden er naartoe komen om van dichtbij kennis te maken met Eleqt. We zijn onlangs ook naar de Fashion Week in New York gegaan om in samenwerking met de Chata Curaçao te promoten. Dat hebben we gedaan met een leuk event voorafgaande aan de Fashion Week. Mensen waren heel enthousiast over Curaçao. We hebben ook een reis naar Curaçao als prijs weggegeven, want Curaçao behoort zeker tot de fijnere dingen in het leven."

Hoe lang ben je al regional director?
"Ik doe dit werk nu iets meer dan een jaar. Hiervoor werkte ik als projectmanager bij een vastgoedinvesteringsbedrijf."

Wat is het vervelendste dat je in je werk hebt meegemaakt?
"Met het organiseren van evenementen kunnen er heel veel dingen misgaan. Er gaan ook veel dingen mis. Maar je moet creatief zijn om die problemen op te lossen en dat lukt eigenlijk altijd. Daarom kan ik in principe geen 'vervelendste' ervaring noemen, omdat het altijd goed is gekomen wanneer er een probleem was."

En wat is het leukste dat je hebt meegemaakt?
"Tja, ik kon geen vervelendste ervaring noemen omdat eigenlijk alles leuk is aan dit werk. Het contact met de leden is heel erg goed. En ook het werken met ons team. Het team bestaat uit een aantal zeer creatieve mensen.
Ik vind het extra bijzonder wanneer er innovatieve ideeën op Curaçao ontstaan die wereldwijd overgenomen en uitgevoerd worden."

Wat was je graag geweest als je geen regional director was bij Eleqt?
"Iets met 'Kunst en Cultuur'. Stiekem heb ik altijd wel iets in de showbiz willen doen. Het liefst als zangeres. Ik heb er nooit echt iets mee gedaan. Ik heb helemaal geen podiumvrees, dus zo nu en dan sta ik gewoon op het podium met de band mee te zingen. Mensen moedigen me aan om vaker te zingen. Dat betekent dus dat het niet slecht klinkt. Misschien dat ik in de toekomst toch zanglessen ga nemen om mijn stem beter te ontwikkelen."

Bestemming Curaçao

Genieten van de krioyo-keuken

Naam: Hensley Ogenia en Ria Lammers
Komen uit: Almere Stad, Nederland
'Business or Pleasure?': Pleasure
Aantal dagen: 21
Verblijven bij: Familie

Tekst en foto: Roxanne Martha

Hensley Ogenia en Ria Lammers waren het liefst in december naar Curaçao gekomen. "Maar in december zijn de vliegtickets zo rond de 1200 euro per persoon", vertelt Hensley. Hij is geboren en geogen op Curaçao en nu woonachtig in Nederland. "Door onze reis uit te stellen naar januari zijn we zeker de helft goedkoper uit."
Carnaval was een leuke bijkomstigheid tijdens het verblijf van het tweetal, maar daar waren ze niet speciaal voor gekomen. "Voor ons is het vooral weer even 'thuis' zijn", aldus Hensley. Behalve het bezoeken van enkele carnavalsactiviteiten deden ze ook veel andere dingen die ze in Nederland momenteel niet kunnen doen, zoals het bezoeken van stranden en het genieten van de zon. "We zijn ook lekker veel uit dansen geweest bij onder meer Mambo Beach, De Heeren en Olé Olé." Ria is van Nederlandse komaf, maar op Curaçao geboren en heeft de eerste jaren van haar leven op het eiland gewoond. Ze is dus goed bekend met de lokale keuken en zegt in principe alles te eten.

"De echt typische Curaçaose gerechten kan je in Nederland niet bij een restuarant bestellen", zegt Hensley. "En zelf maken is heel bewerkelijk omdat je naar speciale winkels moet om bepaalde ingrediënten te kopen en dan nog zijn er sommige die niet te verkrijgen zijn. Daarom maken we goed gebruik van onze vakantie op Curaçao om lekker 'krioyo' te eten. Daarvoor gaan we onder meer naar Plaza Bieu en naar Norman aan de Caracasbaai. Een paar jaar geleden hebben we ook 'Aw'i Playa' ontdekt en sindsdien gaan we daar elke keer als we op Curaçao zijn zeker eten. Het is geen luxueus restaurant, maar het eten is daar wel bijzonder lekker. Maar het schijnt dat het voortbestaan van 'Aw'i Playa' aan een zijden draadje hangt. Wegens de bouw van verschillende vakantiewoningen in de buurt kan het restaurant waarschijnlijk niet langer op de huidige locatie bij Piscaderabaai blijven. Het zou jammer zijn als dit restaurant verloren zou gaan."
"We hebben wel wat geshopt maar niet heel erg veel", zegt Hensley desgevraagd. "In Punda hebben veel winkels qua kleding bijna hetzelfde. Bovendien is het nu koud in Nederland, dus heeft het niet zoveel zin om iets te kopen. Tenzij we het kopen om hier zelf te dragen of eventueel voor de komende zomer met de kans dat deze uitblijft. Mijn vrouw heeft wel schoenen gekocht." Ria: "Ik heb wel drie paar schoenen gekocht. Op Curaçao zijn er heel veel mooie uitgaansschoenen te koop. Met mooie versieringen en hele aparte hakken. Dat heb je in Nederland minder. Ik heb ook nog best moeilijke voeten, dus ik ben goed geslaagd met die drie paar die ik heb kunnen kopen."
Hensley en Ria komen bijna elk jaar naar Curaçao en ze hopen dus ook volgend jaar hier weer te zijn. Ria: "Je weet nooit hoe het loopt, want er heerst een economische crisis in Nederland. Maar als we komen dan denk ik dat het volgend jaar rond Pasen zal zijn, hoewel we graag weer een keer met oud en nieuw op het eiland zouden willen zijn. Het is al weer vijf jaar geleden dat we in december op Curaçao waren."